

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

LVI. ÉVFOLYAM

3. SZÁM

FOLYÓIRATA

BUDAPEST, 1943

MÁRCIUS

A mennyiségteni házi feladatok vezetése, feladása, előkészítése és számonkérése.

A házi feladatok kérdése a mennyiségtan tanításának már sokszorosan megvitatott, legkényesebb és legnehezebb problémája. Sokat írtak e feladatok jogosultságáról, céljáról és jelentőségéről, sokat azok ellenőrzéséről és számonkéréséről, de máig sem alakult ki egyetlen egységes módszerünk sem, amellyel a tanítás és nevelés e nélkülözhetetlen eszközének régóta ismert értékeit a maga teljességében kiaknázhathatók. Ennek oka a tantervben előírt anyagnak túlságos bősége, a tanítási órák rövidege, a tárgynak, mint mondogatni szokták, több időt igénylő, nehezebb megértetése s talán nem utolsósorban az a következetesség, türelem és kitartás, amelyet a mennyiségteni házi feladatok vezetése, feladása és előkészítése, ellenőrzése és számonkérése megkíván.

Ez utóbbiakról óhajtok egyrészt tanulmányaim, másrészt és főleg évek hosszú során át szerzett tapasztalataim alapján néhány gondolatot közölni.

A házi feladatok vezetésmódja. — Tanárságom kezdete óta három füzetet szoktam a mennyiségtan tanításához vásároltatni. Egyet az iskolai írásbeli dolgozatok megírásához (jelenleg a MOSZ. 409. d. jelzésűt), egyet az otthon kidolgozandó házi feladatok bevezetéséhez (jelenleg a MOSZ. 409. dP-t) és egyet az órákon megtárgyalt problémák, számítások, szerkesztések és eredmények lejegyzéséhez (jelenleg a MOSZ. 402. P-t). Az első kettőbe tintával, a harmadikba ceruzával dolgozunk. Mind a három füzet négyzetes vonalozású.

Vannak, akik e három füzet helyett a szülők szeptemberi nagyobb kiadásaira hivatkozva csak két füzetet használnak. Ezek a házi feladatokat is az úgynevezett „impurum“-füzetbe iratják, amivel — különösen, ha nem választják szét azokat az „impurum“ anyagától — több pedagógiai értéktől vonják meg magukat és tanítványaikat. Tapasztalati tény ugyanis, hogy az ilyen „egybefoglalt“ füzetek egyrészt megnehezítik a házi feladatok ellenőrzését s az egyes példákknak s az órák anyagának hivatkozás esetén való gyors megkeresését, másrészt meg esztetikai szempontból sem mindenkor teljesen kifogástalanok. A rendetlen és rendszeres írás valahogyan nem illenek egymáshoz s a házi feladatoknak hanyagabb vezetése nem egyszer kútforrása a hibás eredményeknek. A pedagógiai értékek megérdemlik tehát a külön vezetést, főleg amikor a „többlet-

kiadás" is csak látszólagos, mert „egy füzet használata esetén hamarabb telik meg a füzet, s viszont a be nem télt „két" füzetet folytatólagosan a következő évben is használhatjuk. De egyébként is gyorsabban és könnyebben kezelhetők a rendesen, tisztán és rendszeresen kiállított házi füzetek mint *példagyűjtemények* is a maguk kidolgozott példáival az érettségi és képesítő vizsgálatok írásbeli és szóbeli része előtt, amikor nagy haszonnal jár ezeknek áttanulmányozása.

A házi feladatok vezetésének szinte általánosan észlelhető hibája: *kiállításuk egyöntettségének c. hiánya*. Ennek elkerülése céljából mindjárt az iskolai év elején, a füzetek megszerzését követő első órán, a táblára írom a füzet címkéjének a feliratát:

Mennyiségtani

házi feladatok.

Írja

N. N.

a lic. II. o. tanulója.

(vagy: V. é. tnj.)

1942—43.

s ezt a tanulókkal tintával a füzetre vezettem. Más címezést semmilyen körülmények között sem fogadok el, s ezt a legszigorúbb következetességgel végre is hajtom. Csakis így tudom elérni a címlapok egyenlőségét.

A fedőlap elkészítése után folytatom a füzet belső beosztását s a füzet első négyzetes lapjának a közepére (kb. a 22. sorba) e rövid jelmondatot íratom: „*Istenért és Hazánkért!*“ A harmadik oldaltól kezdve minden oldal külső szélétől 6 négyzet távolságban piros ceruzával vékony „margó-vonalat" húzatos. Teszem ezt egyrészt azért, hogy a feladatok keltjenek megfelelő helyet biztosítsak, másrészt meg azért is, hogy a füzetek kiállítását valamivel szebbé tegyem. (Jó lenne, ha erről már maga a MOSZ. gondoskodnék!) Az egyes órákon kitűzött feladatok számát római számmal jelzem. Ezt a számot az I. dolgozatnál a 3-ik lap felső szélétől lefelé számított 5-ik sor közepére, a többinél pedig folytatólagosan mindig az előző feladatok befejezése után ugyancsak 5 sorral lejjebb, a közepre írjuk. A római számok sorának a margójára kerül a számokkal írt keltezés: pl. 1943. III. 26. A római szám alatt a 3-ik sor elején, a margótól számított 2-ik függőleges sorba írjuk a példák számát, amelyeket 1-gyel kezdünk, s amelyeknek számításánál folytatólagosan haladunk előre, úgyhogy minden római számú feladat utolsó példaszáma (pl. a XXX. római szám 45-ik példaszáma) az év elejétől a kérdéses feladat napjáig kitűzött példák számát adja.

A feladott példák alá a 3-ik sor közepébe e szót írjuk: „Megoldás" s ez alatt a 2-ik vízszintes sor 4-ik négyzetébe a megoldandó példa számát s utána a megoldását. Ilymódon a feladott példák száma mindig a 2-ik, a megoldottaké a 4-ik függőleges sorban lesz, ami csak fokozza a füzet áttekinthetőségét. A példák megoldása

után vezetessük be mindig az ellenőrző próbát, mert ez helyes megoldás esetén fokozza az önbizalmat és megnyugtató érzést kelt, míg a példa helytelen megoldásakor újabb nekibuzdulásra, munkára serkent. Végül a feladatban kapott kérdésre adjuk meg mindig új bekezdésben a szöveges választ.

Igen jó a következő sor jobb végén a feladat megoldásához felhasznált időt is jelezni, pl. ily módon: Munkaidő kb. 25 p. A túlterhelés ellenőrzése szempontjából értékes gondolat ez, főleg ha az összes házi füzetekre rávezetik s az osztályfőnökök azokat meg is nézik és a szaktanárokkal megbeszélik.

Esztetikai érzésünk megköveteli még, hogy minden oldalnak az alján legalább 4 négyzetes sort üresen hagyjunk margóul.

A házi feladatok vezetéséhez tartozik még a grafikonok elhelyezésének és a szorgalmi példák hova-írásának a kérdése.

Az egyszerűbb grafikonokat igen szemléltetően rajzolhatjuk meg magában a házi füzetben; a kisebb beosztásokat kívánókat, mint pl. az egyenletek és egyenletrendszerek grafikus megoldásait, vagy a szögfüggvények görbéit pedig milliméter-papíron ábrázoljuk s a pontosan elkészített grafikont kivágva, négy sarkával a füzetünkbe ragasztjuk. Igen tetszetősek a házi füzet fehér lapjain e grafikonok. De gazdaságosabbak is a milliméteres füzet használatánál, egyrészt mert hárman-négyen közösen is megvásárolhatják az ívet, másrészt meg mivel az elhibázott grafikonokat könnyen újakkal pótolhatjuk. A milliméteres füzetnél rendszeren lapkitépéssel segítenek a tanulók az utóbbi bajon, ami csak a füzet rovására van.

A szorgalmi példákat, amelyeket a tanulók ösztönzésemre, vagy saját buzgóságukból a feladott példákon kívül készítenek, ugyan csak a házi feladatok füzetébe íratom, de mindig római számozás nélkül. „Szorgalmi példák” címmel és ugyancsak folytatólagos számozással. A példákat azonban most vagy kék ceruzával számoztam, vagy a_1, a_2, a_3, \dots stb-vel jelzem, hogy az órákon feladott példákkal össze ne keverheessük őket. Az a_1, a_2, a_3, \dots mutató jelzésnél a mutató (index) a már kidolgozott példák számát jelzi.

Sokan talán túlságosan aprólékosnak gondolják a házi feladatok vezetéséről leírt eljárásomat, ez azonban csak a leírásban látszik ilyennek. A végrehajtásban egyáltalán nincs nehézség. Az I. feladatnak ily módon való megíratása után ugyanis a tanulók azt már mintának nézik s hamarosan megszokják a házi feladatoknak ezt a rendes, rendszeres és könnyen áttekinthető vezetését, amelynek beidegződése későbbi életükre és munkájukra is jótékonyan kihat.

A házi feladatok feladásának a módja és előkészítése. — E részben a következő kérdésekre óhajtok kitérni: a) hogyan és mikor adom fel a házi feladatokat?; b) milyen feladatokat és hányat adjunk fel? és c) hogyan készítsük elő azokra a tanulókat?

a) Tapasztalati tény, hogy bár egy osztályban s minden ott levő tanulónak egyszerre adjuk fel a házi feladatokat, egy bizonyos idő múlva mégis eltérnek egymástól a feladatok római számai,

mások lesznek a folyó példaszámok, sőt sokszor még ugyanazon példaszámoknál maguk a példák is mások. Eleinte igen nagy nehézségbe ütközött ezeknek a leküzdése, de ma már könnyen megoldom e feladatot. Megkívánom ugyanis, hogy minden tanuló minden feladatot készítsen el s vezessen be füzetébe, még akkor is, ha egy vagy több órán hiányzott volna. Az egy vagy két órás mulasztást a legközelebbi órára, a hosszabb ideig tartót pedig a külön megbeszélt időre köteles mindenki pótolni. S ez szükséges, de észszerű is, mert ha a tanuló az anyag egy részét nem tanulja meg, és példákon sem gyakorolja be, nem tudhat az osztállyal tovább haladni. Ezzel az eljárással biztosítom az egyenlő példaszámot, de nem biztosítom még azt, hogy ugyanannál a példaszámmal ugyanaz a példa is legyen mindenkinél. Hogy ezt is elérjem, minden osztályomban egy jobbhangú tanulót jelölök ki, aki az osztálykönyvbe történt beírásom után szinte kikiáltja a következő feladat római számát, a feladás keltét s az új példa sorszámát, amelyeket a tanulóknak rögtön tintával kell a házi feladat-füzetükbe írniok. Ugyancsak ekkor vezettelem be az új példákat is, amelyeknek feladásakor nagyon ügyelek arra, hogy felesleges munkát ne végezzünk. A tankönyvből feladott példákban a szövegét tehát nem írjuk le, hanem csak utalunk a könyv oldalára és példaszámára. Tehát pl. röviden csak ennyit írunk: 18. Könyv 125. o. 17. példa. — Ha más könyvből veszem a példákot, vagy ha magam szerkesztem meg azokat, akkor is rögtön tintával vezettelem be a füzetbe, nehogy valamely tanulónak a fedelékenysége miatt zavar állhasson elő.

Lehet, hogy valaki talán pedagógiailag helyesebbnek tartaná az új példákban az óravégi összefoglalások után való feladását, tapasztalataim szerint azonban ez módszeremnél idővesztéssel járna. A tanulók ugyanis mindenkor nyitott házi füzetükkel várják az órák megkezdését, az új példák bevezetését s az utána következő ellenőrzést és számonkérést, míg a példákban az órák végén történő feladásakor külön időt igényelne a füzeteknek újból való előszedése. De pedagógiai hibát sem látok e módszeremben, mert az új példák feladásakor a füzetbe jegyzett néhány szám egyáltalán nem hathat zavarólag, az új feladatokhoz esetleg szükséges rövid útbaigazításokat pedig úgyis csak az óravégi összefoglalás után adom.

Rendes körülmények között lehetőleg minden órára adok fel házi feladatot. Rendkívüli esetekben azonban, amikor például a következő órán bővebb magyarázatot igénylő nehezebb anyag van soron, vagy amikor több tárgyból van egyszerre összefoglaló ismétlés, legtöbbször nem adok fel házi feladatot. Az első esetben, mivel feladatok híján nincs szükség azok ellenőrzésére, a különben erre szánt időt a magyarázatra fordítom, a másodikban pedig legalább némileg enyhítem a túlterhelést. Az „Általános Utasítások“ is azt mondja: „Nem okvetlenül szükséges minden alkalommal házi feladatot készíteni.“ (Ált. Ut. 198. o.)

Szorgalmi példákat sohasem adok fel, de igenis buzdítom tanulóimat ilyenek készítésére. Figyelmeztetem azonban őket min-

denkor arra, hogy csak akkor dolgozzanak ki szorgalmi példákat, amikor már minden kötelező munkájukat elvégezték.

b) Hogy *milyen feladatokat és hányat adjunk* fel házi dolgozatul, erre a Tantervek és Utasítások adják meg elsősorban a választ, amikor a mennyiségtan tanításának a célját jelölik meg.

A liceumi „Tanterv és Utasítás” szerint a mennyiségtani ismeretek tanításának célja: „Matematikai gondolkodásra, a számtani és algebrai eljárások tudatos ismeretére és önálló alkalmazására való nevelés. A térszemlélet kifejlesztése, a mértani idomok ismerete és ennek gyakorlati alkalmazása”; a tanító és tanítónőképző-intézetek „Tanterv és Utasítás” szerint pedig: „Jártasság és biztosság a gyakorlati élet számolási feladatainak megoldásában. A számtani műveletek megértése algebrai alapon. A planimétria és stereométria főbb tételeinek és egyszerűbb gyakorlati alkalmazásainak ismerete, különös tekintettel a népiskolai tanítás szükségleteire.”

„A háza feladat” — az „Általános Utasítások” szerint — „a gyakorlás és önmunkásság eszköze”, „a gyakorlás pedig az ismeretek megrögzítésének legalkalmasabb módja s a készség legjobb fejlesztője”. A gimnáziumi és leánygimnáziumi „Részletes Utasítások” is azt mondja, hogy: „A házi munkásságot főleg a szerzett ismeretek ébrentartására és a számolásbeli vagy szerkesztésbeli ügyesség fokozására használjuk fel.” A házi feladatoknak tehát olyanoknak kell lenniök, hogy a kitűzött példák megoldásával és megoldásának gyakorlásával mindenben és mindenkor az előírt célokat szolgáljuk, mert különben eltompul pedagógiai és didaktikai értékük.

A házi feladatok feladásánál alapelvünk legyen, hogy sohase adjunk fel egyetlen egy példát sem a nélkül, hogy azt előzőleg magunk ki ne dolgozzuk. A hibás példák feladásával ugyanis órákat lopatunk el a tanulók drága idejéből s az eredmény a másnap bennünket érő panaszhang: „Nem tudtam magyarból elkészülni, mert egész nap a számtan példán dolgoztam.” Ezt pedig nyugodtan nem viselheti el lelkiismeretünk.

Mivel a házi feladatok feladásának egyik célja az órán megértett ismereteknek az elmélyítése, ezért az új anyag begyakorlására ne adjunk fel mindjárt burkolt és nehéz feladatokat, hanem lehetőleg az iskolában kidolgozottakhoz hasonlókat; vigyázva természetesen mindenkor arra, hogy ezekben a példákban legyen valami új, ami a tanulót egyszerű másolás helyett cselekvő munkára készítse. Csak fokozatosan térjünk a nehezebb feladatokra.

Kerüljük a nyakatekert szövegezésű, bonyolult feladatokat, hogy — amint a tanítóképzők „Tanterve és Utasítása” mondja — „a számítás egyszerű sémája könnyen kialakulhasson a tanulók lelkében”. Gyakoroltassunk inkább egyszerűbb, könnyebben érthető s egyrészt könnyebben egyenletekbe is foglalható szóbeli feladatokat. (Lic. T. és Ut.)

Ne adjunk fel túlságosan nehéz példákat, s ne adjunk fel olyant sem, amelynek megoldása egy ritkán használni szokott képletnek vagy törvényszerűségnek a kitalálásán alapszik. Ezek a feladatok

megölik a munkakedvet, a munkakészséget és örömet, ami nem lehet a célunk. Ha mégis ilyen példát adnánk fel, akkor az előkészítésnél feltétlenül idézzük tanítványaink emlékezetébe a mennyiségtannak azt a részét, amelynek alapján az osztály zöme meg is tudja a feladatot oldani.

Kerüljük a mondvacsinált, összetett feladatokat, aminők a gyakorlatban nem fordulnak elő (Lic. T. és U.), s ne adjunk fel sohase valószínűtlen feladatokat. Egy közismert példára hivatkozom. „Ha egy ház építését 22 munkás 6 hónap alatt végzi el, mennyi idő alatt végzi el azt 2000 munkás?” A tanuló nem tudván megoldani a feladatot, építész mérnök atyjához fordult, aki röviden azt felelte: „Fiam, 2000 munkás sehogyan sem tudja megépíteni a házat, mert a 2000 munkás el sem fér a kis ház területén.”

A példákat a gyakorlati életből, a tanulók ismeret- és érdeklődési köréből vegyük, mert ezekkel, mint hozzájuk közelebb eső dolgokkal (iskola, játék, cserkészet, levanteintézmény, város, stb.) szívesebben foglalkoznak a tanulók.

Adjunk fel olyan feladatokat is, amelyeket a tanulók csak saját adatgyűjtésük és méréseik alapján tudnak megoldani (papírból kivágott háromszög-minta területének kiszámítása, magasság- és távolságmérések, terület- és köbtartalomszámítások, stb.).

A feladatok tárgya ne legyen légből kapott, érdeknélküli, hanem a valóságban lehetőleg ugyanolyan alakban előforduló. (Tkp. T. és U.) S legyen változatos is, nehogy unalmassá legyenek a feladatok. A koncentráció elvét használjuk tehát ki, s ahol lehetséges, vallási vonatkozású feladatokat is dolgoztassunk ki tanítványainkkal (vallási statisztikai adatok, társadalmi segítségre vonatkozó adatok, stb.).

A tanítóképzőkben a népiskolai példatárból is adjunk fel feladatokat s készíttessünk a tanulókkal tárgyi feladatokat is, hogy azoknak egyenletbe való foglalásában is kellő ügyességre tegyenek szert. (Tkp. T. és U.)

A példákat lehetőleg mindig foglaljuk szövegbe. Az alapműveletek begyakorlására, illetőleg az azokra vonatkozó ismeretek és készségek ellenőrzésére feladott példákat is igyekezzünk érdekesebbé tenni azzal, hogy pl. a geometriával kapcsoljuk (távolságok és szögek összeadása, téglalap területe, a puszta számok négyzetre emelése helyett a négyzet területének kiszámítása adott oldalból, stb.).

Igyekezzünk egy számtani s egy mértani példát feladni, nehogy a mennyiségtannak éppen nem tanult részét teljesen elfelejtsék tanítványaink.

Ne adjunk fel olyan feladatokat, amelyek igen nagy számokkal dolgoznak, mert ezeknek összeadása, kivonása, szorzása, osztása és gyökvonása egyrészt unalmas és gyötrő, másrészt a velük való begyakoroltatás sem olyan elmélyítő.

Végül az „Általános Utasítások” szavait idézem még, amelyek szerint: „Ne követeljünk a tanulótól többet, mint amennyit megerő-

tetés nélkül elbír." Mert „ha nem így cselekszünk, mi magunk kényszerítjük a tanulót arra, hogy idegen segítséggel éljen”.

A feladható példák mennyiségének a megállapításáról azt mondja az „Általános Utasítások”, hogy: „Józan mértéket alkalmazunk a feladatok kifizésében.” A gimnáziumi és leánygimnáziumi „Részletes Utasítások” pedig ezt írja: „Óráról-órára adjunk fel kidolgozásra 1—2 olyan feladatot, amely jóformán csak arra készíti a tanulót, hogy ismétlje azt, amit az iskolában tanult.”

Magam, mint már a példák feladásmódjának a leírásánál említettem, óráról-órára általában 2 példát szoktam feladni. Egyet csak akkor, ha hosszabb számítással jár a megoldása, vagy ha szerkesztéssel kapcsolatos, mert ez rendszeren több időt igényel. Kettőnél több példát csak akkor adhatunk fel, ha igen egyszerűek és röviden megoldhatók, mert különben túlterhelésnek lehetünk okozói. Inkább adjunk fel kevesebbet, mert a tanuló azt nyugodtabban átgúrhatja, aminek sokkal több az értéke, mint a kapkodva készült s esetleg másérol leírt munkának. A példák feladásánál vigyázzunk még arra is, hogy „a példák száma arányos legyen az elvégzéshez szükséges és rendelkezésre álló idővel”.

Azokra, akik a hosszabb szünetekre (karácsonyra, húsvétra, stb.) a rendszeren több példát szoktak feladni, ráolvasom az „Általános Utasítások” következő sorait: „A hivatalos álláspont az, hogy a szünetek közbekapcsolását nem a tanulók fokozottabb foglalkoztatása, hanem éppen ellenkezőleg pihentetésük teszi szükségessé.”

A szorgalmi példákat irányításom mellett a tanuló maga választja; a példák számát sem én állapítom meg. Mindenki a rendelkezésére álló időben annyi példát dolgoz ki, ahányat tud és akar. A jobb tanulóktól természetesen többet várok. Mindamellett a józan mérték túllépését azoknak a tanulóknak sem engedem meg, akiket a tárgy szeretete túlzásra ragad. (Ált. Ut.)

A házi feladatok előkészítését az óravégi összefoglalások után szoktam röviden elvégezni. Egy tanulóval felolvasatom a feladatot s utána felvetem a kérdést, ki tud hozzászólni annak megoldásához. Rendszeren akadnak jelentkezők, akiknek egyikével röviden elmondatom a megoldás menetét. Ha senki sem jelentkeznék, akkor magam adok egy-két útbaigazító gondolatot a feladat megoldásához, illetőleg tanácsot a szükséges rajznak megszerkesztéséhez.

A szorgalmi példákat megoldó tanulóknak csak az órán kívül adok útbaigazításokat. Szívesen bocsátok rendelkezésükre példatárakat s főleg érettségi és képesítő vizsgálatok előtt Évkönyveket is.

c) A házi feladatok feladását és előkészítését a tanulók otthoni munkája követi. Ez a munka igazán csak akkor lesz értékes, csak akkor lesz áldásos, ha a tanuló azt önmaga végzi. A házi feladatoknak másérol való egyszerű leírása, lemásolása kárbaveszett munka s csak arra jó, hogy a tanuló ideges állapotában, a gyorsan lefirkantott dolgozatával „írását” is elrontsa. E mellett jellemhibák is fejlődhetnek belőle, amiért is mindenképpen kerülendő. Rá kell tehát nevelnünk a tanulókat arra, hogy ne parancsra, hanem saját jól fel-

fogott érdekükből készítsék el házi feladataikat. Magyarazzuk meg nekik, hogy egy önállóan, bár rosszul kidolgozott feladat több haszonnal jár, mint egy egész évi anyagnak értelmetlen lemásolása. Nehéz, fárasztó és bizony sok türelmet igénylő munka ez, de örül majd a lelkünk, ha a meghallgatott és követett szavaink után, a bontakozó tudást felcsillanni látjuk.

Sajnos, sok-sok intő, figyelmeztető és kérő szavam ellenére is szinte meglepetéssel tapasztaltam, hogy egyesek nem is otthon, hanem az iskolában az órák előtt, sőt sokszor másoknak órái alatt, írják le házi feladataikat. Ennek a megakadályozására 4—6 tanuló élére egy-egy komoly és megbízható ellenőrt állítottam, akiknek csakis az volt a feladatuk, hogy a csoportjukba tartozó tanuló társaiknak házi füzeteit rögtön az iskolába érkezésükkor (tehát még 8 óra előtt) átvegyék és megnézzék, megírták-e feladatukat.

A házi feladatok ellenőrzése. — A házi feladatok ellenőrzését ily módon hárman végezzük: maga a tanuló a megoldott feladat „próbájának” az elkészítésével, a kijelölt ellenőr és magam.

A kijelölt ellenőrök rögtön az osztálykönyvbe való beírás s az új feladatok feladása után, gyors egymásutánban megteszik jelentésüket, s azok, akik nem írták meg feladatukat, igazolják mulasztásukat. Mindazokat, akik hanyagságból nem készítették el házi feladatukat, először jóindulatúlag annak pótlására figyelmeztetem, ismételt rosszindulatú, szándékos mulasztás esetén pedig a rendszeretből megintem s hanyagságukat az osztályzatukba is beszámítom.

Egy bizonyos idő múlva, amikor a tanulók már rendszeresen készítik feladataikat, az ellenőrök intézményét megszüntetem.

Az ellenőrök gyors jelentésének befejezése után magam folytatom tovább az ellenőrzést s megkezdem egyben *a feladatok számonkérését*. Erre magam is elkészülök. Amennyiben lehetséges, többféle módszerrel megoldom a feladott házi példákat s füzetemben megjelölöm azokat a részeket, amelyek a megoldás menetében jellegzetesek, hogy ezeket a tanulókéval gyors egymásutánban összehasonlíthassam. Így a megoldás menetéről és helyességéről s az eredmény „jó” voltáról is hamarosan és biztosabban meggyőződhetem, mintha csak a tanulók valamelyikének a füzeté alapján dolgoznám.

Az első kérdésem: meg tudták-e oldani a házi feladatot? Ha valamennyien megoldották, akkor elmondatom a megoldás menetét és csak egy közbeeső számolási rész s az eredmény után érdeklődöm. Ha az egész osztály, vagy az osztálynak nagyobb része nem tudta megoldani, akkor egy — a házi füzetét rendszeresen vezető — tanulókat hívlak a táblához és osztályfoglalkoztatással oldatom meg a feladatot. Mindig más folytatja impurum-füzetében irányításom mellett a megoldást a helyén, a táblánál lévő pedig ezeknek diktálása nyomán írja az egészet rendszeresen a táblára. Közben az elkövetett hibát mindenki piros ceruzával aláhúzza a házi dolgozatfüzetében. Ha csak néhányan nem tudták helyesen megoldani a feladatot, akkor először az eredményt olvastatom fel s egyeztetem össze füzetem eredményével, majd a hibák oka után érdeklődöm. Ez vagy a rossz me-

netnek, vagy valamely rosszul végzett műveletnek a következménye, amit a részletszámítások egybevetésével azonnal megállapítok, ha a tanuló maga még nem vette volna azt észre. A hibákat most is aláhúzatom piros ceruzával.

A házi feladatokat nem osztályozom, de minden ellenőrzött példa margójára R vagy H betűt íratok, ami a rossz vagy helyes megoldást jelenti, de ami a tanuló érdemjegyére nincs befolyással. Ez nemcsak arra jó, hogy magam megállapíthassam a tanuló és az osztály számolóképességét, készségét és tudásának esetleges hiányait, amelyeket még kiegészítő magyarázattal pótolhatok, hanem arra is, hogy maga a tanuló is láthassa, mennyi gyakorlatra (szorgalmi példa megoldására), illetőleg milyen elhanyagolt, vagy meg nem értett részek pótlására van szüksége, hogy a továbbiakban meg ne akadjon és rendes menetben haladhasson előre.

Jó a kijavított hibás feladatokat otthon az impurumban újból kidolgozni s ezt a házi füzetben is jelezni.

A füzeteket minden feleléskor bemutattatom a tanulóval s ez alkalommal L betűvel láttamozom is azokat. Ezen kívül minden félévben egyszer bekérem még az összes füzeteket, hogy azok rendes, rendszeres és tiszta kiállítását is ellenőrizzem. Ilyenkor is láttamozni szoktam valamennyit.

Elfogadom, hogy a házi feladatok ellenőrzésének és számonkérésének ez a módja talán kissé nehéznek látszik, sőt a feladott példák többirányú kidolgozása miatt a tanár számára valóban nehéz is. De a nehézség egy része azonnal eltűnik, mihelyt a tanulók megszokták módszerünket. A tanárnak azonban, ha komolyan és eredményesen akarja az ellenőrzést és számonkérést végezni, következetesen és tervszerűen kell dolgoznia, mert különben felemás munkával csak felületességre és hanyagságra nevel.

A szorgalmi munkák ellenőrzéséről kell csak még szólnom. Ezeknél, mivel nem kötelezők, olyan értelmű ellenőrzésről, amilyent a házi feladatoknál láttunk, nem beszélhetünk. A magam részéről mindenkor készséggel átnézem s a hibás helyeket megjelölve, láttamozom is azokat, hogy ezzel is újabb munkakedvet öntsek a szorgalmasan dolgozó tanítványaimba. A tanuló buzgalma ugyanis hamarosan lelohad, ha észreveszi, hogy a tanárát nem érdekli a saját tárgyában kifejtett szorgalmi munkája.

Összefoglaltam a mennyiségtani házi feladatok vezetésére, feladására és előkészítésére, ellenőrzésére és számonkérésére vonatkozó gondolataimat, tanulmányaimat és tapasztalataimat s ezt nem azért tettem, hogy talán az eddig ismerteknél jobbnak minősítsem, hanem azért, hogy a bennök lévő gondolatokat másokkal is megismertetve, tovább építtessem és tökéletesíttsem. Tudom ugyanis, hogy csak az ilyen közös munkával alakulhat ki végre a várva-várt tökéletesebb, *egységes módszer*.

Grész Leó

EGYESÜLETI ÉLET.

Januári tagértekezlet. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének a budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben 1943. január 25-én tartott tagértekezletéről.

Jelen vannak *Váradi* József alelnök elnöklete alatt: *Gyurcsek* M. Mária, *Magó* M. Filoména, *Schler* M. Kunigunda, *Szövényi-Lux* Magda, *Réz* Leonida, *Radich* M. Chrysostoma, *Nagylóznai* M. Mercedes, *Sebestyén* Erzsébet, *Szontagh* Katalin, *Papp* Mária, *Rónay* M. Gizella, *Szomoly* M. Ilona, *Pintér* M. Margit, *Richter* M. Sarolta, *Loránth* Erzsébet, dr. *Vincze* Sándor, *Horváth* B. Kristóf, *Molnár* Oszkár, dr. *Koltai* István, dr. *Kelemen* József, *Gyurjács* András, *Mesterházy* Jenő, *Tanai* Antal, M. *Varga* Edit, M. *Einbeck* Ágnes, *Krolovics* M. Jolán, *Wilsch* Ludovika, *Frigyes* Béla, *Marácz* I. Margit és *Körmendi* M. Augusztina.

1. A nemzeti Hiszekegy elmondása után az elnök üdvözli a megjelenteket, különösen a vidéki tagokat, akik költséget és fáradságot nem kímélve jöttek el az ülésre. Bejelenti, hogy dr. *Padányi-Frank* Antal, egyesületünk elnöke, halaszthatatlan teendői miatt volt kénytelen távolmaradni a mai ülésről. A titkári teendőket *Varghá*né *Erdélyi* Olga titkár lemondása folytán *Tanai* Antal tagtársunk látja el. Az ülést megnyitja és felkéri *Bognár* Gyula tagtársat előadásának megtartására.

2. Az előadás címe: *Hogyan mutathatjuk be hazánk egyes tájait magyar nyelvi és irodalmi tanításunkban?*

3. Az előadáshoz hozzászóltak:

Dr. *Vincze* Sándor szerint az előadás nagyon élvezetes, színes volt, de többet szeretett volna hallani a címben szereplő *hogyan* kérdésről. Erről az előadás végén volt csak szó. Érdemes volna ezt a kérdést külön előadás keretében behatóbban megvitatni. A szépirodalmi szemelvényekkel valóban ébreszthetünk vágyat növendékeinkben a táj megismerésére, de ezt a hatást ki kell egészítenünk a magyar tájak reális képével is, amit az egyes szakírók (*Györffy* István, *Erdei* Ferenc) műveiből való szemelvényekkel valósíthatunk meg. Az írók a tájmegismerő utazásoknak hivatott propagálói. Az előadó nem szólt arról, vajjon a magyar tanár vállalkozhat-e arra, hogy a mai viszonyok között megismertesse a magyar tájakat. *Vincze* Sándor úgy látja, hogy nem. Ezért igen jó volna, ha a felsőbb hatóságok belső ösztöndíjakkal lehetővé tennék azt, hogy minden magyar tanár utazhassék, és így megismerhesse hazánk tájait. Ezzel a meggyőződés, az élmény melege fűtené át tanításunkat, és csak így érhetjük el teljesen célunkat.

Mesterházy Jenő kiemeli az előadónak azt az érdemét, hogy sokat olvasott. Ez kitűnt az előadásából. Jó volna utazgatni, amint *Vincze* Sándor óhajtja, és így közvetlen élmények alapján ismerni meg a magyar haza egyes tájait, de mivel ez nem lehetséges, legalább olvassunk. Olvasunk minél többet, és ne csak az újabb, a divatos költőket, írókat, hanem a régieket is, akikkel kapcsolatban szerette volna, ha az előadó néhányal többet említ. Tanítványainkkal is ismertessük meg őket. Az előadás hosszabb volt a kelleténél. Kéri a jövőben szerepelni óhajtó tagtársakat, ügyeljenek arra, hogy előadásuk 40–45 percnél tovább ne tartson.

Tanai Antal pedagógiai szempontból szól hozzá az előadáshoz, melyet nagy örömmel hallgatott. A koncentráció és a nemzetnevelés gondolatát olvassa ki belőle. Ha ugyanis a magyar nyelv és irodalom tanára az előadótól hangsúlyozott módszerrel tanítja az irodalomtörténetet, akkor a növendékek a magyar tájak megismerésével kapcsolatban azok lelkét is

megismerik és ezzel együtt a magyar nemzeti műveltség egységét. Az egyes tájak lelke pedig a magyar nemzeti léleknek egyes színei. Mindannyiukban benne vannak azonban azok a vonások, amelyek együttesen az örök magyart, az örök nemzetit jelentik. Az irodalomtörténet tanításának ez a módszere tehát a nemzeti öntudat, a nemzeti érzés, a hazaszeretet fejlesztésének, a nemzetnevelésnek egyik legjobb módja. A szép előadásért elismerését fejezi ki.

Dr. *Kelemen József Vincze Sándor* megjegyzéseivel kapcsolatban megállapítja, hogy a tájak reális megismerésén kívül a tájakhoz fűződő hagyományismeretnek is nagy a nemzetnevelő jelentősége. Minél több hagyomány kapcsolódik tudatunkban valamely tájhoz, annál mélyebb a kapcsolatunk azzal. Különösen érzik ezt azok, akik hosszabb ideig külföldön tartózkodnak, és ott éppen a hagyományok nem ismerése miatt gyökértelemeknek érzik magukat. *Mesterházy Jenő* megjegyzéseivel kapcsolatban megemlíti, hogy bár szükségesnek tartja a régiebb írók olvastatását is, de a multhoz képest bizonyos mértékig mégis háttérbe kell szorítanunk azok ismertetését, mert újabb tantervünknek az a követelménye, hogy legújabb irodalmunkat részletesen ismertessük, lehetetlenné teszi, hogy a régiebb tantervekben szereplő valamennyi régiebb íróat ugyanolyan mértékben ismertessük. A módszer szempontjából utal arra a megoldási lehetőségre, hogy a táji szempontokat az ajánlott egyéni olvasmányok kapcsán is szolgálhatjuk.

4. *Bognár Gyula* előadó köszöni a hozzászólásokat. Az előadás címében szereplő *hogyan?* kérdést most csak rövidebben tárgyalta, mert azzal külön előadásban szeretne foglalkozni. A régiebb írók közül azért nem említett többet, mert előadása akkor még tovább tartott volna. Célja az volt, hogy ezt a kérdést felvesse, és ezzel a tagtársakat eszmélkedtesse. Úgy érzi, hogy ez sikerült is.

5. *Váradi József* elnök szintén élvezettel hallgatta *Bognár Gyula* előadását, mely elérte célját. Bár hosszabbra nyúlt a kelleténél, mégis köszönettel kell fogadni minden olyan gondolatot, melynek kidolgozása széleskörű olvasottságot tételez fel és sok ismeret előzetes összegyűjtését kívánja. Az irodalomtörténet, a földrajz és a történelem tanárai fogjanak össze, mert e nélkül igazi nemzetismeretre való nevelésről szó sem lehet. Az irodalom támogatása nélkül a földrajz és történelem tanításának egyik fontos célját, a szülőföld- és a hazaszeretet kifejlesztését teljes mértékben nem érhetjük el. A növendékek ne legyenek egyoldalúan ú. n. célovasók.

Megjelent!

a Tanítóképző Tanárok Könyvtárának első kötete.

Eszményi gyakorlatiasság a tanítóképzésben.

A könyvet szerkesztette, az elő- és utószót írta: *Padányi-Frank Antal*. A könyv kilenc tanulmányt tartalmaz. Íróik: *Bárány M. Irén, M. Benes Anna dr., Bognár Gyula, B. Braun Angela, Csada Imre, Mezösi Károly, Padányi-Frank Antal, Richter M. Sarolta, Tanai Antal.*

Ára 5 pengő.

Megrendelések *Frigyes Béla* egyesületi pénztáros címére (XII., Fery Oszkár-u. 40.) küldendők. A könyv árát az Egyesület 48.627. sz. postai befizetőlapján lehet beküldeni.

Arra kell őket szoktatni, hogy amikor egy művet olvasnak, annak értékeit minden lehető szempontból hasznosítsák, tehát honismereti, illetőleg földrajzi vonatkozásban is. Ilyen módon szolgáljuk az egész emberré nevelést. Kéri Bognár Gyulát, hogy előadását dolgozza ki folyóiratunk számára, és amikor majd beküldi előadásának szövegét, a kísérő levélben hívja fel az Elnökség figyelmét arra, vajjon nem volna-e ajánlatos az Oktatófilm-Bizottságot felkérni az irodalmi tárgyú filmek számának gyarapítására. Ismételten köszönetet mond az előadónak, valamint a szép számmal megjelent tagtársaknak, s a gyűlést berekeszti. K. m. f. *Váradi József* s. k. elnök. — *Tanai Antal* s. k. titkár.

I R O D A L O M.

Quint József élete és munkássága. I. kötet. A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete megbízásából összeállította özv. *Quint Józsefné*, Budapest, 1943. — 278 lap. Kiadja a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete és özv. *Quint Józsefné*.

A nevelés egyik legfőbb törekvése az, hogy az egyesben felébressze és fejlessze az önmebecsülést. Amikor az ifjúság már nemcsak arra törekszik, hogy nevelői becsüljék, hanem az a vágy is él benne, hogy minden tettében az önbecsülés ügyének is hódolhasson, akkor nevelési célunkat lényegében elértük. Amilyen nagy jelentőségű kérdés az önbecsülés az egyes ember életében, éppen olyan sorsdöntő ügy egy testület munkájában. Ezzel most azt akarom mondani, hogy a tanítóképző-intézeti tanárok önmagukat becsülik meg, ha *Quint József* rendkívüli értékeit méltatják. A hirtelen elköltözésében egyetlen megnyugtató mozzanat az volt, hogy a mienk volt.

Quint József sokat írt, de még több a le nem írt előadásainak száma. Mind az írásainak, mind az előadásainak rendkívüli hatásuk volt. Hogy *Quint Józsefet* egységben lássuk és hogy egyrészt azok is érezhessék szellemének lüktetését, akik előadásait nem hallgathatták és cikkeikhez nem tudnak hozzájutni, másrészt pedig azok is újból élvezhessék nagy-szerű pedagógiáját, akik abból már sokat hallottak és olvastak, a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületében elhatároztuk, hogy kiadjuk *Quint József* írásait. Hogy e kiadásra anyagi alpot teremtsünk, 1935-ben és 1936-ban a budapesti tanító(nő)képző, óvónőképző-intézetek, a cinkotai tanítónőképzővel egyetemben, közös hangversenyt rendeztek. Ezek a közös hangversenyek 800+800, azaz összesen 1600 P-t jövedelmeztek *Quint József* írásainak kiadására. Ha ehhez hozzáadjuk egy névtelen adakozó által felajánlott 100 P-t és a kamatokat, akkor kapjuk azt a 2007.30 P-t, amely erre a célra rendelkezésre állt.

Egyesületünk határozata értelmében megboldogult elnökünk özvegyét kértük fel az írások összeállítására. Özv. *Quint Józsefné* szívesen vállalta a megbízatást és jelezte, ha az az összeg, amelyet az egyesület erre a célra szán, nem elegendő, a többi a sajátjából fedezi. Minthogy a kiadás egyrészt nehéz nyomdai viszonyok között történik, másrészt a feltárt rendkívül nagy anyag miatt a munka 4 kötetre terjed, a kiadás költségeinek nagyobb része az özvegy vállait terheli.

Ennek a nagyjelentőségű munkának az első kötete most jelent meg. A kötet két fejezetre oszlik: I. Fejezet: *Quint József*, az ember. II. Fejezet: *Quint József* biológiai munkái. Az első fejezetben az író és szerkesztő

Quint József életét állította össze, különböző szerzők (Kreiszl Emil, Constantinum, Rákos István, Kornis Gyula dr., Demény Károly dr., Körösi Henrik dr., Frank Antal dr., Molnár Oszkár, Szukováthy Imre dr., Sztankó Béla) megemlékezéseit közli és *Quint* József alkalmi beszédeit hozza. Ez utóbbiakat a szerkesztő így csoportosítja: a) A felettesek üdvözlése. b) Emlékezések és ünnepi szónoklatok (dr. Baló József, Pestalozzi emlék-ünnep, A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszuson, 1928. július 3-án elhangzott ünnepi beszéd). c) Az ifjúsághoz intézett ünnepi beszédek. d) Dúzs Mária, tanítónőképző-intézeti igazgató üdvözlése kitüntetése alkalmából. e) Sztankó Béla búcsúztatása.

Már ebben az első kötetben érezzük *Quint* József rendkívüli pedagógiai erejét és hatását. Olyan életrajzról van szó, amely szédítően sokoldalú munkásságával ébresztheti és fejlesztheti az olvasó nevelői erejét. Olyan életrajz vonul el előttünk, amely egyrészt egy megbonthatatlan szilárd-sággal felépített logikai gondolatrendszert képviseli, másrészt az érzelmi világnak rendkívüli mélységét árasztja, harmadsorban pedig az akarakterőnek emberfeletti méreteit tárja elénk.

Quint József munkássága biológiai kutatásokkal indul meg. Először a külső természet (állat- és növényvilág) és az ember teste érdekli. Az ember teste természetszerűen elvezeti az ember lelkéhez, a külső természet logikusan rávilágít az ember belső természetére. Reformtörekvéseinek alapját egyrészt az ember testi és lelki világának, másrészt a külső és belső természet igazi kutatásában kell látnunk. E vizsgálódásokban gyökerezik az összhangzatos embernevelés, a kedélynevelés, a természetesség stb. követelményének kivételes erővel való hirdetése. A természet útmutatása elvezeti a néphez. A magyar föld, a magyar nép, a magyar gyermek vizsgálata és szükséglete alapján lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy fokozatosan egy sajátosan magyar pedagógia legyen kiépíthető. A természeti célszerűség azt igazolja az ő részére, hogy a nevelésben és tanításban legelső mindig a cél kérdése. A hiten nyugvó idealizmusa a célt lényegnek, az anyagot eszköznek tekinti.

Ez a lelki fejlődés szinte vulkánikus módon 1925-ben tört ki. Az ekkor kiadott korszakalkotó népiskolai tantervnek volt a megindítója. Kiépítésében és szellemének terjesztésében benső munkatársa *Drozdy Gyula* volt. *Quint* József e munkájának jelentőségét Rákos István, a nagy tanítóvezér így látta: „Egy vezérgondolata volt: a magyar nemzetet a népiskolai nevelési lehetőségeken keresztül megújítani, tartalmasabbá, az erkölcsökben ellenállóbbá, jobbá, boldogabbá tenni.” E tanterv szellemében az előadások és tanítói továbbképző tanfolyamok egész sorozata indult meg. A tanfelügyelők részére rendezett tanfolyamszerű értekezleten, amelynek ő volt a lelke, ezeket mondotta: „Annyira benne élünk tévedésekben és hibákban, hogy szükség volt a felrázásra, mely arra kényszerít, hogy újból értékeljünk.”

Hogy *Quint* József gondolatai szellemében rendezett tanítói továbbképző tanfolyamok milyen hatással voltak a hallgatóságra, arra élesen rávilágít a sárospataki tanfolyammal kapcsolatosan *Kántor Mihály* igazgató-tanító. A Zempléni Tanítóban írt beszámolóját így fejezi be: „Mindig a saját világunkat szemléltük és ennek hibáit nem magunkból, hanem a gyermekekből igyekeztünk kiirtani, akiből pedig ezek a hibák hiányoztak... Mintha csak most hagytam volna el a képző padjait, annyira megújultam és nem látom tehernek a „miért” és a „hogyan” felett való töprendést. Igazán hálás vagyok a nyárvégi tanítói tanfolyam rendezéséért, mert

ennek köszönhetem, hogy újra szent munkahellyé vált reámnézve iskolám és kezd érdekelni a foglalkozásom”.

Ez és a hasonló beszámolók mutatják, hogy az 1925-ös tanterv szellemében rendezett tanítói továbbképző tanfolyamok gyökerében változtatták meg a népiskola szellemi életét. Ha a férfikor delén járó tanító azt mondja a tanfolyam eredményeként: „kezd érdekelni a foglalkozásom”, akkor itt valami nagy dolognak kellett történnie. Kérdezem: lehet e képzeletben nagyobb eredményt megálmodni, mint amilyen *Kántor Mihály* lelki világában valóban végbement, amikor mondja, hogy újra szent munkahellyé vált számára az iskolája.

Azt hiszem, valamennyien egyetértünk abban, hogy a tanítóképző-intézet nem öncélú intézet, hanem a népiskola függvénye. Ebben az értelemben dolgozott *Quint József*, amikor mint tanítóképző-intézeti igazgató és mint a T.I.T.O. Egyesületének elnöke az újjászületett népiskola szellemében törekedett a tanítóképzést megreformálni. S bár erre főigazgatói minőségben hatásköre is lett volna, korai halála megakadályozta további tervei keresztülvitelében.

Távozása rendkívül fájdalmas volt, szellemi hagyatéka pedig örvedetes gazdagság. A Mindenható akaratában való megnyugvás mellett örvendünk annak, hogy van ilyen gazdag *Quint*-hagyaték, amely részint közvetlenül, részint a megújhodott népiskolán keresztül közvetve mutatja a magyar szükségletnek megfelelő tanítóképzés útját.

Abban a tudatban kértük fel özv. *Quint Józsefnét* *Quint József* írásainak összeállítására, hogy ő tudja ezt legjobban elvégezni. Az első kötet megjelenésekor azt kell mondanunk, hogy nemcsak beigazolódott előzetes hitünk, hanem azt is látjuk, hogy csakis ő tudhatta a felvetődött nehézségeket leküzdeni. *Quint Józsefné* egyrészt mint férje munkájáért lelkesedő hitves, sok adat és megérzés egyetlen birtokosa, másrészt mint nagyműveltségű tanár, mélységesen érző lélek és kitünő tollú író egyedül volt hivatott e nagy feladat megoldására. Nagyon szerény volt, amikor a fedéllapra csak azt írta, hogy a könyvet összeállította özv. *Quint Józsefné*. Örömmel állapítjuk meg, hogy *Quint Józsefné* határozott írói egyéniség. *Quint József* nagyarányú pedagógiai munkásságát *Quint Józsefné* írói készsége még ragyogóbbá tette. Köszönjük, hogy egyrészt hosszú évek szellemi munkájával, másrészt egyesületünk anyagi hozzájárulása (2007.30 P) mellett olyan nagy anyagi áldozattal a népiskola és a tanítóképzés érdekében ezt a nagyértékű művet megjelentette.

Olvasuk ezt a nagyjelentőségű munkát! Kövessük *Quint Józsefet!*

Padányi-Frank Antal.

Kornis Gyula: *Elemi pszichológiai kísérletek.* Második, bővített kiadás, 59 ábrával. Franklin-Társulat, Budapest, 1942. 78 l. Ára 3.80 P.

A mult század második felében történt, hogy Wundt, Münsterberg, James és mások kísérleti módszerrel kezdték vizsgálni a lelki jelenségeket. A kísérletezéshez eszközökre volt szükségük. Ezeket vagy maguk szerkesztették, vagy ötleteik alapján ügyes konstruktőrök állították azokat össze. Idővel gazdag kísérleti eszköz-garnitúra alakult ki, melynek változatos modelljeit hamarosan világhírré emelkedett cégek állították elő. Említsük csak a lipcsei Zimmermann, a göttingeni Spindler és Hoyer cégeket. Az eszközökkel való kísérleti kutatás céljaira az amerikai és európai egyetemeken és egyéb tud. intézményeken laboratóriumokat létesítettek. Lázás kutató munka kezdődött. Részletkérdésekkel foglalkozó rengeteg dolgozat látott napvilágot. A részletkutatások eredményei alapján többen összefoglaló, a lelki élet egészére terjedő rendszeres műve-

ket írtak. Így a kísérleti módszernek alkalmazása a pszichológiának addig nem sejtett fejlődéséhez vezetett és a pszichológiát a tudományok sorába emelte.

Érdekes, hogy a kísérleti módszer, amely a pszichológiai kutatás terén olyan nagy eredmények elérését tette lehetővé, csak sokára kapott alkalmazást a pszichológia tanításában. A tud. kutatási módszerből csak évtizedek múlva lett didaktikai módszer. Pedig kézenfekvő volt, hogy a tanítás is csak úgy lehet eredményes, ha nem a fellegek közt kalandozik, hanem bejárja a tapasztalás útjait. A magyar didaktikusok érdeme, hogy az elsők közt voltak, akik a pszichológiának kísérleti módon való tanítását szorgalmazták. Tudjuk, hogy Nagy Lászlóval az élen tanítóképző tanárok kardoskodtak az ilyen tanítási mód bevezetéséért. Ez természetes. Hiszen a pszichológia a tanítóképzésnek az alapja és a pszichológia tanítására a tanítóképzőben van legtöbb tér és legnagyobb heti óraszám. A tanítóképzői tanárok szorgalmazására az illetékes hatóság felkarolta az ügyet. A pszichológiát tanító tanárok számára kísérleti lélektani tanfolyamokat rendezett, egyes tanárokat az ügy tanulmányozására külföldi tanulmányútra küldött, az összes áll. intézeteket pedig kísérleti lélektani készülékekkel látta el. Volt olyan intézet is, amelynek felszerelése messze felülmúlta nem egy egyetem lélektani laboratóriumának a felszerelését is. Itt már elmosódtak a tanítási és a kutatási célokot szolgáló felszerelés közti lényeges különbségek. Az történt tehát, hogy egy tanítási célokot szolgáló szertár olyan eszközöket is kapott, melyeknek csak a kutatók vehetik hasznát. A szertelenségbe való további csapongástól óvtak meg Kornis Gyulának, a legilletékesebb és legkiválóbb szakembernek 1911-ben megjelent, tképzői oktatást érintő dolgozatai, illetőleg munkái, így a *Pszichológia a tanítóképzőben, a Lélektan és logika* c. tankönyv és az *Elemi pszichológiai kísérletek*.

Az elmondottak után azt lehetne hinni, hogy a pszichológiának kísérletek segítségével való tanítása a tanítóképzőkben biztosítva volt. De nem úgy történt. Az ilyen tanításhoz fűződő remények nem teljesültek. Az intézetek rendelkezésére bocsátott eszközök nagy részével végrehajtott kísérletező tanítás a tanulók koránál fogva nehézségekbe ütközött. Ez a kísérletezés, természeténél fogva, távolról sem tudott olyan meggyőző erejű lenni, mint a természettud. experimentálás. Azután a pusztán elméleti tanításnál jóval több időt kívánt s a tanár, hogy a tantervi anyagot elvégezhesse, évről-évre többet engedett kísérletező becsvágyából s áttért a régi tanításmódra. Lényeges baj volt, hogy a tanárok sem voltak kellően előkészítve a tanításnak erre a módjára. Kiképzésük rövid tanfolyamokon történt. Éppen csak az eszközöket s a velük való bánást sajátították el. A kísérletezésnek jól-rosszul csak a technikáját tették magukévá s a lelki meggyőzés, a kísérleti lélektan szellemével való telítés elmaradt. Nem csoda tehát, hogy amit magukba szedtek, hamar elmosódt. Ebben az akkori állapotoknak is részük volt. Jött a világháború és az azt követő súlyos idők. Kiképzett tanárok elpusztultak, több áll. képző felszerelése a megszállás következtében elveszett. Ahol meg megmaradt, ott a drága pénzen többnyire idegenből vásárolt apparátusok leltári tárgyakká váltak, szekrényekben porosodtak, romlottak, szétestek, mert srófjaik meglazultak. Az idő vasfoga aztán befejezte az átalakító munkát.

Így történt, hogy a világháborút követő években a pszichológiának kísérletekkel alátámasztott tanítása megszűnt. Mint főigazgatói teendőkké megbízott tanulmányi felügyelő 5 év alatt sok intézetben voltam, de egy ízben sem tapasztaltam, hogy a tanár a lélektani órán kísérletezett volna.

Nem állítom, hogy nem akad tanár, aki hébe-hóba egy-egy kísérletet vagy kísérletnek látszó próbálkozást nem végez, de az bizonyosnak látszik, hogy a kísérletekkel végigkísért tanítási mód valóban megszűnt. Ezért a legnagyobb örömmel köszöntjük Kornis Gyulának a pszichológiai kísérletezést elősegítő és *helyes mederbe* igazító munkájának második, bővített kiadását. Jobbkor nem is jöhetett volna.

A második kiadás több tekintetben különbözik az elsőtől. Az első kiadás anyagbeosztása a szerző középiskolai tankönyvének anyagához igazodott. Most kifejezettebben az általános pszichológia fejezetei szerint vannak benne a kísérletek csoportosítva, ami Kornis kítűnően összeválogatott kísérleti gyűjteményének használatát azokban a képzőkben és liceumokban is megkönnyíti és biztosítja, amelyekben nem az ő tankönyvből tanítják a pszichológiát.

Az egyes kísérletek a második kiadásban pontosabb elnevezést kaptak. Számuk is meggyarapodott: az első kiadás 100 kísérletéből 130 lett. Egészen újak a gondolkodás és az akarat vizsgálatára irányuló egyes kísérletek. Ilyen módon Kornis könyve most már a lelki élet egészére kiterjedően ad útbaigazítást a tapasztalati megalapozásra. De nemcsak új anyaggal bővült könyve, hanem a régi anyag is hol stiláris helyesbítést nyert, hol új, a pszichológia legújabb fejlődésével kapcsolatos kísérletek beiktatásával bővült. Ilyen bővülést jelent a 4., 9., 13., 20., 23., 36., 44., 45., 54., 61., 80., 81., 84., 104., 106., 107. és 112. számú kísérletek beiktatása, valamint a 24., 29. és 47. számú kísérletek lényeges kiegészítése. A könyvben közölt ábrák száma pedig 52-ről 59-re szaporodott.

A kísérletek végrehajtására a könyvben pontos és világos utasítást kap a tanár. Minden tökéletes precizitással van megfogalmazva. A könyvben megadott 130 kísérlet azonban nem azt jelenti, hogy valamennyit okvetlenül végre kell hajtani. Bizonyos, hogy a ki megpróbálja, évről-évre többet és többet fog azokból megvalósítani. Sokszor nem is az a fontos, hogy a kísérlet valami kézzelfogható eredményre vezessen. A lényeg az, hogy a tanulókat megbarátkoztassuk az önmagukba-tekintéssel. Az introspekció az alapja nemcsak a magunk, hanem a mások lelki élete megismerésének. A leendő tanító is más szemmel fogja majd nézni a gyermekeket, ha megszokta a saját lelkébe való tekintést. Problémákat fog látni ott, ahol a reflexióhoz nem szokott semmit sem lát.

Kornis elemi kísérleteit vizsgálgatva világosan látjuk, hogy a legtöbb kísérlet minden különösebb eszköz nélkül végrehajtható. Majdnem úgy van, ahogy *Binet* mondja, hogy az iskolában végzendő kísérletekhez nem kell egyéb, mint egy ceruza és néhány lap tiszta papír. A tanítóképzőnek sincs különösebb instrumentáriumra szüksége. Ami multhatatlanul szükséges, azt a tanár, amint a szerző is mondja, a fizikai vagy a testtani és ének-zenei szertárból is kölcsönkérheti. Leghelyesebb azonban, ha tanítványai belevonásával, esetleg a kézimunka- és rajztanár segítségével, maga készíti el. Így pl. a könyvben levő összes ábrákat tantermi szemléltetésre alkalmas méretben a tanulók maguk is megrajzolhatják. Egyszerűbb eszközöket (Bernstein-féle készülék alak-émlékezet vizsgálatára, ejtő tachisztozkóp stb.) a tanulók is készíthetnek. Ezzel a tanítás és tanulás aktív formát ölthetne. Erre az aktivitásra egyébként a könyv is bőséges indítást ad (egyes kísérleteket feladat alakjában formuláz). A magakészítette eszköz a tanulót magát is kísérletezésre serkenti. Nem álom tehát a cselekedtető tanítási módnak a pszichológia tanításában való megvalósítása. Ennek a termékenyebb tanítási módnak az érdekében nem tudjuk elég nyomatékkal felhívni kartársaink figyelmét Kornis könyvének minél

alaposabb használatára. Bár az V. évfolyam gyermektanulmányi kutatásaihoz is hasonló kitűnő útmutató készülne! Ott elég nagy az anarchia.

Molnár Oszkár.

Váradi József: *Iskolaszervezetten.* Tanító- és tanítónőképző-intézetek számára. Negyedik, átdolgozott kiadás. Budapest, Szent István Társulat kiadása, 1942. 116 lap. Ára 2.20 P.

Szerző *Iskolaszervezetten* c. könyvének negyedik, átdolgozott kiadása van már forgalomban. Érdekes végigkísérni ennek a munkának az első kiadásától kezdve fokozatosan bővülő, változó, az újabb rendelkezéseket beiktató fejlődését. Nemcsak változás és bővülés mutatkozik az egyes kiadásokban, hanem az anyag áttekinthetőbbé való rendezése, az összefüggések megvilágításának fokozódása is. Ez minden lelkiismeretes átdolgozás természetes eredménye. Szerző munkájának legnehezebb oldala éppen az, hogy egyrészt a rendelkezések miatt megszabott terjedelmet ne lépje át, másrészt, hogy a legújabb rendelkezések közül egy se maradjon ki a könyvből, hanem benne a megjelenés időpontjáig minden elvi jelentőségű változásnak nyoma legyen. Viszont korunk nem nyugalmas, hanem dinamikus kor, az anyag folyton bővül, de csak heti 1 óra áll rendelkezésünkre, (szeptembertől április végéig) 24—25 óra alatt kellene az egész anyagot megtanítanunk. Minden órára tehát átlag 4 lapnyi tanulnivaló jut. Csakhogy az iskolaszervezetten anyaga merőben más, elűt a többi tárgy anyagától, mert jogi és tanügyközigazgatási tartalma miatt megtanulása súlyosan terheli az emlékezetet. Ezért csak dicsérhetjük a szerzőt, hogy a történeti és összehasonlító utalásokat részben elhagyta, részben pedig a statisztikai adatokkal és az egyes rendeletek számaival együtt kiemelte a szövegből és jegyzetbe tette. Ezzel a forrásokra rámutat s az olvasónak — felmerült kérdés esetében — hasznos tájékoztatásával az eligazodásban értékesen segít. Így csökken az a veszély is, hogy az egyes rendelekszámokat is követeli a tanár.

A tanítás anyagát két nagy körre osztva tárgyalja a szerző. A magyar közoktatásügy körében rendezett áttekintését adja köznevelésünk iskolai szervezetének. A világos áttekintést jól szolgálja azzal, hogy tíz fejezetre tagolta az anyagot. Felosztásában jellemző, hogy az általában nevelő iskolák között csak alsófokú és középfokú iskolákat sorol fel, a felsőfokú oktatás összes intézményeit, a tudományegyetemeket is, a szakiskolák közé osztja be. Ez a tíz fejezet, az 5—69 lapon rövid és világos áttekintést nyújt a tárgyalat kérdésekről, csak a lényegét érinti.

Külön ki kell emelnem szerző szemléletes áttekintő grafikus ábrázolását és a külön betétlapon beillesztett: *A Magyar Közművelődési Rendszer* vázlatos áttekintése címet viselő rajzát. Ez teljes és jó képe egész közművelődésünknek s benne 59 intézményt nevez meg a szerző.

A könyv második része a magyar népiskola szervezetét és ügyvitelét tárgyalja (70—114 lapon). Az első rész a tanító tájékozottsága és az egészen való áttekintése miatt fontos, ez a második rész hivatali munkájának jó elvégzése miatt nélkülözhetelen.

A tanítójelöltnek és a fiatal tanítónak ez a fontosabb. De ezt nemcsak tudni kell, hanem legalább egyszer-egyszer gyakorolni is. Szerző maga is helyesen érzi és hangsúlyozza, hogy a tanítói ügyvitelbe való gyakorlati bevezetés biztosítása céljából a népiskolai nyomtatványok mintáit is fel kellene vennie a könyvbe. Azonban ezt a kiadó gazdasági akadályokra történő hivatkozással nem vállalta. Szerző azonban az egyes nyomtatványok mintáinak sorszáma hivatkozik a tárgyalásban s ezzel rászoritja

a szaktanárt arra, hogy a nyomtatványmintát bemutassa, megbeszélje s annak kitöltését is gyakoroltassa.

Az ilyentárgyú könyv szerzőjének állandóan figyelnie kell, hogy semmi újítás és rendelkezés ne kerülje el a figyelmét. De a legnagyobb körültekintés mellett is megesik egy-egy elnézés, pl. a 104. lapon az 1868/1936. sz. r. az egységes iskolai imádságakat vezette be, de szerző figyelmét elkerülte, hogy azóta a közölt szöveget javította újabb rendelet s ma már nem az általa leközölt szöveget imádkozzuk sem a tanítás kezdetén, sem pedig a végén.

Nyomdahiba a 69. lapon: Dr. Ganser Rezső, helyesen Gausser Rezső. Tárgyi tévedés, hogy „1834-ben pedig megalakult a „Kiseddóvókat Magyarországon Terjesztő Egyesület“ (45—46. lapon). Helyesen az egyesület neve „Kiseddóvóintézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesület“ s nem 1934-ben, hanem 1936-ban alakult meg... Ezek azonban a könyv nagyon fontos adatai mellett lényegtelen pontatlanságok.

A könyv papírja jó, betűi szépek, nyomása kifogástalanul tiszta. A szerző jó munkát végzett.

Mácsay Károly.

Dr. Lux Gyula (szerkesztette): *Iskolai szakkifejezések magyar-német szótára.* Bpest., 1942. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 198 l. Ára 2.40 P.

Nemcsak a fizikai, de a szellemi munkásnak is segítőeszközökre, szerszámokra van szüksége. Szerszámai munkaterülete szerint épűgy különbözök, mint a fizikai munkáséi, mert a szerszámoknak a megmunkálendő tények természetéhez kell alkalmazkodniok. De vannak olyan szerszámok is, amelyek minden szellemi munkaterületen egyaránt használhatók és szükségeseek. Ezek közé tartoznak a szótárak. Igaz, hogy az elkülönülés már ezek területén is megindult. Nem elegendő valamely idegennyelv általános szótárát forgatni, ha az illető idegennyelven írt szakmunkát alaposan tanulmányozni akarjuk. Ma már az ismeretek annyira elmélyültek és differenciálódtak, hogy a legtöbb tudományak a nyelv általános szó- és kifejezésállományán kívül külön szó- és kifejezőkészlete van. A nyelv élő anyag, nő, fejlődik, gyarapszik az új fogalmakkal, viszonyításokkal, kapcsolatosan. Innen van, hogy hiába beszél valaki németül, az nem elegendő ahhoz, hogy egy németül írt neveléstud., növénytaní vagy más szaktudományi munkát tökéletesen megértsen. Ehhez szakismereteken kívül nem egy esetben szakszótára is szüksége van.

A népiskolai tanítás területén ezt a célt akarja a címben írt könyvecske szolgálni. Pontosabban: a német kisebbségi nyelvű iskolák tanítóinak és a német tanítási nyelvű tanítóképző tanulóinak használatára készült. Lux Gyula igazgató irányítása és közreműködése mellett Uherkovich Gábor és Bölcs házy Árpád intézeti tanárok állították össze. A legfontosabb szók és szakkifejezések a népisk. tantárgyak sorrendjében vannak benne csoportosítva. Még jobban megkönnyíti az eligazodást és a szakszótár használatát az, hogy egy-egy tantárgy körén belől is a tantárgy fejezeteihez alkalmazkodva adja a legfontosabb szóanyagot. Például a fizika szó- és kifejezőkészlete a következőképpen van csoportosítva: mechanika, hangtan, fénytán, hőtan, elektromosság, mágnesség. Minden anyagrészen belől a szerzők által szükségesnek vélt szók, kifejezések alfabetikus rendben következnek. Legrészletezőbb a beszéd- és értelemgyakorlatok szakszótára. Lux Gyula, a könyvecske szerkesztője a pedagógia, a beszéd- és értelemgyakorlatok, történelem, polgári kötelességek és jogok, kézimunka, ének, zene, tesnevelés, katonai műszók szókészletét, Uherkovich Gábor a földrajz, állat- és növénytan s a gazdasági ismeretek, végül Bölcs házy Árpád

a fizika, kémia és mennyiségtan szakkifejezéseinek szótárát állította össze.

Könnyű belátni, hogy az ilyen természetű munka soha sem lehet tökéletes. Teljességre való törekvésből eredő szükségtelenségek (pl. az ilyen szók, mint: művészet, földműves, atya, anya, zsidó, korona, középkor stb., stb. megfelelő német szavai) és hiányok mindig lesznek. A könyvecske írói nagy gonddal és hozzáértéssel végezték munkájukat. Szakkifejezési szótárakat nemcsak a fentebb jelzett szűkebb munkakör munkásai használják majd haszonnal, de azok is, akik valamely szakkörben német munkák olvasásával egészítik ki ismereteiket. De ehhez még az is kell, hogy a szerkesztő és társai továbbfejlesszék munkájukat s elkészítsék szakkifejezési szótárunk ikerpártját, a német-magyar részt.

Molnár Oszkár.

Ádám Zsigmond: *A problematikus gyermek.* Budapest, 1942. 56 l.

A problematikus gyermek fogalma, kiválasztása a többiek közül, valamint nevelése nagy kérdése a nevelésügy buzgó munkásainak. A kérdés régi. Érdekes azonban, hogy csak az újabb pedagógiai irányok ismerték fel annak nagy jelentőségét. Hangsúlyozták a problematikus gyermek felismerésének és külön való nevelésének szükségességét. Több újabb irányzat e kérdés újra való felvetődésének köszönheti eredetét (Montessori). Ezért kell örömmel fogadnunk e dolgozatot. A másik ok pedig az, hogy mindeideig nem volt kellőképp tisztázva a problematikus gyermek fogalma.

A szerzőt a fiataikorúak bíróságán hallgatott tárgyalás eszméltette arra, hogy sok baj van a nevelés területén. Ennek elhárítása céljából kérdőíves eljárással adatfelvételt végzett. Kérdőpontjait logikusan állította össze. Az eljárás természetéből következnek azonban bizonyos nehézségek is, amelyekre külön nem kell rámutatnunk. E nehézségeket akarta kiküszöbölni az irodalom alapos felhasználásával. Már a dolgozat bevezetésében nevelési következtetések is vannak, amelyek kissé zavarják a tárgyalás menetét. Már e részben feltűnik az ösztön kérdésének erősebb hangsúlyozása.

A bevezetés után felveti a kérdést: milyen a problematikus gyermek? Feleletet ad az egyén és közösség egymáshoz való viszonya, a nevelői munka és a biológiai-pszichológiai elhatárolás szerint. Eszerint „problematikus az a gyermek, aki a normától akár fölfelé, akár lefelé eltérést mutat, de még nem jut el a rendellenesség határához.” (11. l.). Ezért szükséges a rendellenesség, a normalitás és abnormalitás határát tisztázni. E célból Vértes fejtegetéseit közli. Eszerint vannak: 1. testi abnormisok, nyomorékok fenotípusai, 2. az érzékszervi abnormisok és beszédhibások fenotípusai, 3. a lelki abnormisok fenotípusai. A problematikus gyermek nem tartozik a testi és lelki rendellenes gyermekek csoportjába. Tulajdonképpen átmeneti típus a normális és abnormális, valamint a normális és hypernormális között. Különösen fontosnak tartja a debilisek és a pszichopátiáktól való elkülönítését. A problematikus gyermek határeset és benne öröklési adottságai és eddigi neveltetése következtében a fejlődésben előforduló akadályok, hibák, visszaesések felhalmozódnak és akadályozzák a benső kibontakozást. Mivel határeset, azért lehet belőle a közösségben élni tudó és azért dolgozó ember, de lehet azon kívül élő vagy ellene fellépő vagy abba beilleszkedni nem tudó is.

Adler, Boda, Ferenczi, Freud, Szondi és Várkonyi alapján vizsgálja az emberi lélek fő hajtóerőit. Mivel ezen írók, különösen az ösztön kérdésében, nem értenek egészen egyet, azért szerzőnk fejtegetése e részben nem eléggé egységes, bár úgy látszik, hogy felfogása inkább a Szondi-féle irányhoz vonza. Ezek után megrajzolja a közösségbe beilleszkedő, a be nem illeszkedő és a problematikus gyermek lelki alkatát. Majd Hanselmann alapján megadja a problematikus gyermek típusait: 1. dacos, 2. elforduló,

viSSzahúzódó, magábazárkózó, 3. a korábbi fejlődési fokra regrediáló típust. Ezek lelki világának két fő mozzanata: 1. nem képesek kapcsolatot találni a közösséggel, 2. túl nagy a benső bizonytalanság, ami félelemben, pánikban nyilatkozik meg.

A következő rész arról szól, hogy hogyan lett a gyermek ilyené? Ha erre a kérdésre megnyugtató feleletet sikerül adni, akkor már útbaigazítást kaptunk arra is, hogyan lehet rajta változtatni? Szerző mielőtt e kérdést vizsgálná, a nevelhetőség problémáját tárgyalja. A nevelés akadályainak a következő főbb csoportjait állapítja meg: az öröklés, a környezet és a nevelés hiánya, hibás volta, a nevelők készségtelensége. Részletesebben az örökléssel foglalkozik. Itt Szondi elméletét ismerteti, mely a mendeli felfogástól kissé eltérő módon világítja meg az öröklés tényeit és jelenségeit. Az alapot a testi adottságok alkotják és ebből buzognak fel szerinte az ösztönök. Ez határozza meg a temperamentum és karakter alakulását, melyre a gondolkodás épül fel. Midezt a rétegződést betetőzi az Én. E felfogás szerint az ösztönök sorsa dönti el az ember sorsát, az ösztönök pedig irányíthatók. A problematikus gyermek életjelenségeinek a Szondi-féle elmélettel való magyarázása még sok vitára adhat okot. Ezután igen röviden érinti a környezet kérdését, majd a nevelés hiánya, hibás volta és a nevelők készségtelenségéről.

Hogyan lett tehát a gyermek ilyené? Először is a családi nevelés terén mutatkozó hiányokat és bajokat vizsgálja. Módszere: 1. a már említett kérdőívre szülői értekezletre összegyűlt szülőktől választ kér, 2. a kérdőívet ovodás-, elemi és középiskolás tanulók szüleikhez juttatta el (a válaszokat név nélkül kérte), 3. gyermeklélektani laboratóriumokba és nevelési tanácsadóokba került esetekből gyűjtött adatokat. Mindhárom módon összegyűjtött adatokból a szülők panasza csendült ki.

A szülők a felmerült kérdések sokaságát megoldani nem tudják. A gyermeket a problémákkal együtt átadják az iskolának, ahol viszont az egyéni foglalkozás nem valósítható meg. Tanulságos e fejezetben a növendékek teljesítménye, magaviselete és az otthoni körülmények közötti kapcsolatot vizsgálata. Ebből a családi nevelés fontosságának hangsúlyozása a legfőbb tanulság. Még inkább kicsendül ez a laboratóriumi és a javítóintézeti esetek vizsgálata kapcsán. Összegezve az eredményeket az alábbi megállapításokat teszi: „Családi élet hiánya és helytelen nevelői gondolkodás a két főbűnös. Mindkettő pótolható, de nagy-nagy erőfeszítéssel, áldozattal.” (47. l.)

Hogyan lehet a bajokat orvosolni? Külön választandó a megelőzés és a gyógyítás kérdése. Szerző természetesen csak az előzről ír. A megelőzés legfőbb lehetőségét bizonyos általános nevelési alapelvek alkalmazásában látja. A felsorolt elvekről mondja, hogy ha mindezeket szemelőtt tartjuk, már sok hibát ki is küszöböltünk, sőt ezek segítségével a hibák nagy részének keletkezését is megakadályozhatjuk. A felsorolt elvek szemelőtt tartása mellett fontos még a családi nevelés teljesebbé tétele, továbbá gyermekfoglalkoztató otthonok létesítése.

Mindent összevetve a gyermektanulmánnyal foglalkozó pedagógusok sok haszonnal olvashatják Adám Zsigmond könyvét.

Dr. Garai József.

Bene Lajos: *Számolástanítás az elemi népiskola VII—VIII. osztályában.* Kiadja a szerző, Budapest, 1941. 64 oldal. Ára 1.10 P.

Szürkefedelű kis könyvecske, kiegészítője egy sorozatnak, mely kezdődik a népiskola I. osztályával s most nyer betetőzést a VII—VIII-kal.

Ezt a munkát is, mint Bene Lajos számolástanítási segédkönyveit, az

alaposság, szakszerűség s mindenekfelett a gyakorlatiasságra törekvés jellemzik. Minden sorából az élet tűnik elő, az életből meríti feladatait s minden feladatot az életre, a gyermekekre, az otthonra, a környezetre, hazánkra vonatkoztat. Ezt az alapos elmélyülést azzal magyarázza, hogy ebből az osztályból kerülnek az életbe a gyermekek, magukkal kell tehát vinniök a számolás és mérés tökéletes tudását.

Külön címek alatt sorbaveszi a VII—VIII. o. számára előírt tantervi anyagot s az Útmutatásokon túlmenően, hozzáfűzi gondolatait, rámutat a nehézségekre, gyakorlati alkalmazás lehetőségeire, fogásokra, könnyebbségekre. Ezekkel hasznos szolgálatot tesz, mert sok esetben a tanítónak is az emlékezet felfrissítésére van szüksége ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban. Magyarázatai, következtetései egyszerűek, könnyen érthetők. Amit nyujt, arra minden tanítónak szüksége van, ha e két felső osztályban akar tanítani. Különösen tanulságosak a pénzügyekről, szövetkezetekről, a váltóról, tőzsdéről és az ott folyó munkáról, valutáról, devizáról, költségvetésekről, adókról, stb. írt fejezetei. Figyelemre tarthatnak számot a terményekről, építkezésekről, mezőgazdasági termelésről szóló adatai.

E könyvecske jóbarátja lesz minden VII—VIII. o.-t tanító kartársnak s mindazoknak, kik a népiskola munkájának örei.

Bene Lajos a népiskola számolástanításának megkönnyítésére színes papírlemezkorongokat és játékpénzeket hozott forgalomba. A természetes nagyságnál valamivel nagyobb karton-pénzekből egy készletben van 10 db 1, 5 db 2, 2 db 10 és 1 db 20 filléres. A kartonlapocska egyik oldalán a pénz valóságos képe, hátsó oldalán pedig az érték, megfelelő számmal jelezve. Az 1 és 2 filléresek barna, a 10 és 20 filléresek világosszürke kartonra vannak nyomva.

Az 1. osztály számolástanításának megkönnyítésére készült játékpénzeken kívül színes papírlemezkorongok is állanak rendelkezésünkre. 20 filléres nagyságú, mindkét oldalukon színes korongok ezek. A számképek kialakítására, az egyéni foglalkoztatásra ügyes eszközök. Áruk csekély, 1-1 készlet, úgy játékpénzből, mint korongból, 8-8 fillér. (Legalább tíz készlet rendelendő.)

Bene Lajos legújabb munkái a népoktatás számolási és mérési részét igrvekeznnek eredményesebbé tenni és meggyőződésünk szerint sikerrel.

A fentebb említett művek megrendelhetők a szerzőnél, Budapest, VI., Hajós-u. 25. Radó nyomda.

Vágó Elemér.

Dr. Techert József: *Kis magyar nyelvkönyv.* Bibliotheca. Budapest, 1941. 136 l.

Napjainkban örvedetesen fokozódott az érdeklődés nyelvünk szerkezete és tisztasága iránt. A napilapok szerkesztőségeiben nagyobb gondot fordítanak a magyaros prózára. Az iskolákban gondos és tudatos stílusművelés folyik. Még a közhivatalok zárt ajtó is felpattantak. A magyarosság és az érthetőség szörnyszülöttei megritkultak. Mintha a közhivatalnok is kissé lelkiismereti kérdésnek tekintené, hogy stílusával ne botránkoztassa meg a közösséget. Széles arcvonalon indult meg tehát a magyarító küzdelem a szükségtelen idegen szók, a magyartalan kifejezési forma és helytelen nyelvszerkezet ellen. Ennek a harcnak azonban tudatosnak, nyelvünk mindenoldalú ismeretével felfegyverzettnek kell lennie. Ennek a célnak a szolgálatában írta Techert József a címben megjelölt, s mindjárt itt előljáróban mondhatjuk, sok értékkel ékes kis munkáját.

Munkájának két harmadában adja a magyar nyelvtant, utolsó harmadában pedig a magyar nyelv életéről szól. Nyelvünk szerkezetét a hagyo-

mányos rendben (hangtan, szótan, nyelvtan) tárgyalja ugyan, de a részletekben nyoma sincs az iskolai nyelvtanok szokványos tárgyalásmódjának és szellemének. Az érdemes szerző tömör könyvét a felnőtt művelt, író-olvasó magyar számára írta. Annak a magyarnak a számára, aki mélyen át van hatva a nyelv nemzetfenntartó értékétől s aki ezt az értéket tudatosan és rendületlenül érvényesíteni is akarja. Iskolás-korában tanult ugyan magyar nyelvtant, de azt az idő jórészt kimosta emlékezetéből. Idegen nyelvet is tanult, aminek nyelvérzéke szintén kárát látta. A mindennapi életben meg kikerülhetetlenül és sokszor kellett olyanokkal érintkeznie, akik nem beszélnek helyesen magyarul. Az így romlott magyar nyelvérzék helyreigazítását kívánja értelmi úton szolgálni Techert mostani munkája.

Ennek a célnak megfelelően tekinti át nyelvünk szerkezetét. Rendszeresen építi fel sajátosságait és törvényszerűségeit. Kristálytiszta fejtegetéseit gondosan megválogatott, irodalmi értékű példákkal teszi még érthetőbbé. A példák hol az elméleti megállapítások szemléltetésére szolgálnak, hol mint induktív anyag arra valók, hogy a szerző az olvasóval együtt belőle vezesse le a szabályszerűségeket tevő közös jelenségeket. Ilyen úton valósággal gyakoroltatja az olvasót a nyelvi kutatásban. Fejtegetései sehol sem szárazak; a tárgyalás emelkedettebb szempontjai, a benne levő nyelvfilozófiai szellem nem tudja ugyan könnyedt olvasmánnyá varázsolni, de mindenesetre élvezetes, tanulságos olvasmánnyá tudja tenni Techert könyvét. Ahol a nyelvi jelenségek kívánják a pszichológiai magyarázatot, ott a szerző, kerülve a felesleges terjengősséget, világosan megadja azt. Bármely nyelv sajátosságainak érzékeltetésére rendkívül célra vezető mód a más nyelvekkel való összehasonlítás. Ezt a módot sem mellőzi az érdemes szerző. Ahol szükségesnek tartja, a némettel való egybevetéssel magyaráz. Ebből többet is adhatott volna. A művelt olvasók számára írt könyvében a francia, angol, esetleg még más nyelvekkel való összehasonlítások révén még színesebb dicsőimnuszot zenghetett volna nyelvünk csodás alakító, teremtmény erejéről, árnyaló képességéről és egyéni szerkezetéről. A nyelvtani részben lehet, hogy nem mindenben értünk egyet a szerzővel, egy-két ponton eltérők lehetnek a vélemények, hiszen a nyelvészet nem természettudomány, de készséggel elismerjük, hogy fejtegetései a legszigorúbb értelemben szakszerűek és híven tükrözik a magyar nyelvészet mai színvonalát.

Nagyon értékes és élvezetes olvasmány munkájának az a része is, amelyben nyelvünk életét tárgyalja. Ez a rész a nyelv életjelenségeit tárgyaló minden olyan kérdést felel, mely a szélesebbkörű közönség érdeklődésére számot tarthat. Szól általában a nyelv mibenlétéről, a mai magyar nyelv tagozódásáról (irodalmi nyelv, köznyelv, csoportnyelvek, nyelvjárások). Igen érdekes fejezetet szentel nyelvünk eredetének, fejlődésének az ősmagyar nyelvtől kezdve napjaink újmagyar nyelvéig. Befejezésül a más népekkel való érintkezéseink nyelvfejlesztő hatásáról és művelődéstörténetünknek nyelvünkben kétségtelen tükröződéséről szól.

Techert munkája értékes gyarapodása a magyar nyelvhelyességet terjesztő irodalomnak. Kemény és jó fegyver azok kezében, kik nemcsak lelkesedéssel, hanem tudással szállnak síkra legdrágább kincsünkért, nyelvünkért! Még megemlítjük, hogy a Bibliotheca könyvkiadó a könyvnek, tartalmához méltó, ízléses külsőt adott.

Molnár Oszkár.

Kurz, Josef: *Budapest.* Ein Stoffplan für den Heimatkunde-Unterricht im 3. Schuljahr der Grundschule an der Reichsdeutschen Schule zu Budapest. — 68 litografált oldal, 23 térképvázlattal. Szerző kiadása, 1942.

A munka szerzője a budapesti németbirodalmi iskola elemiiskolai ta-

gozatán tanít. Gondosan illusztrált és nagy körültekintéssel megírt munkája tulajdonképpen a budapesti szülőföldismereti anyagot tanító pedagógus részére készült, de olyan könnyed, világos és egyszerű stílusú, hogy a kis tanulók kezébe is lehet adni. Örvendetes, hogy a budapesti németbirodalmi iskola kis tanulóit ilyen gondos kézikönyv alapján ismerik meg Budapestet. Az osztályteremből kiindulva először az iskola épületével, majd az utcákkal ismerkednek meg a tanulók a könyv vezetésével. Ezután az egyes kerületeket beszéli meg a könyv, kerek képet adva a kerületek kialakulásáról, főbb nevezetességeiről jó térképvázlatok kíséretében. Külön fejezetek foglalkoznak a Dunával, a gyógyforrásokkal és gyógyfürdőkkel, Budapest vízellátásával, csatornázásával, iparával, kereskedelmével, közlekedésével, környékével és végül egy igen ügyes várostörténeti összefoglalást kapunk. A közölt ismeretanyag bőséges, de nem fölösleges bőségű. Kerületek, utcák, szobrok stb. megnevezésénél, igen helyesen, a magyar elnevezésen van a hangsúly; általában az egész könyvben szerencsés kézzel iparkodik a magyar és német elnevezések közötti egyensúlyt megtartani. Bízvást hihetjük a nagy tárgy szeretettel megírt könyv alapján, hogy Kurz József a budapesti németbirodalmi iskola kis tanulóit Budapest alapos megismerésére, megbecsülésére és megszeretésére neveli. Ezen a vonatkozáson kívül még egy szempontból is érdekel bennünket munkája. Mind a magyar liceumi, mind pedig a középiskolai tanterv előírja a német nyelv tanításánál, hogy a szülőfölddel, illetőleg Budapesttel is foglalkozzunk. A német nyelvet tanító tanár az egyes budapesti nevezetességek, intézmények helyes német elnevezésének megállapítására igen jól felhasználhatja ezt a kis könyvet, amely éppen ezen a téren igen nagy gondosságot árul el.

Dr. Uherkovich Gábor.

Acta Botanica. Szerk.: Dr. Greguss Pál. I. kötet, 1—6. füzet. 164 lap, 9 táblával, 2 táblázattal és 17 szövegek közti ábrával. Szeged, 1942.

A szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem Barátainak Egyesülete nemes hagyományaihoz híven — melyeket már mint a két évtizedig Szegeden működött Ferenc József Tudományegyetem tudománypártoló egyesülete is olyan eredményesen szolgált szakülések rendezésével és folyóiratok kiadásának támogatásával — a háborús nehézségek között is megtalálta a módját annak, hogy a legfiatalabb magyar egyetem tudományos organumait megjelenéshez segítse. Az *Acta Botanica* is ezek közé a folyóiratok közé tartozik. Szerkesztője, dr. Greguss Pál, a szegedi egyetem növénytan intézetének professzora — aki mind gazdag tudományos munkásságával, mind pedig pedagógiai-didaktikai hatásával az egész mai természettudomány-nemzedék osztatlan elismerését vívta ki magának — az *Acta Botanica* első számában azokat a botanikusokat szólaltatja meg, akik az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskoláról kerültek ki. Jórésztük a tanítóképzéssel is a legszorosabb viszonyba került és így kétszeresen érdekes lesz, ha röviden bemutatjuk ennek az új botanikai folyóiratnak első kötetét. A kötet első tanulmánya dr. h. c. Wagner Jánosnak 50 esztendősen gazdag megfigyelés-sorozatot adja a magyarhoni kökőrcsinekről. Nyárády E. Gyula florisztikai, dr. Bányai János paleobotanikai, dr. Greguss Pál növényanatómiai, Varga István paleobotanikai, dr. Uherkovich Gábor algaelettani, dr. Kiss István bioklimatológiai tanulmányai, valamint Főriess Ferenc zuzmókról, dr. Hortobágyi Tibor, Szemes Gábor és Szalai István algákról írt tanulmányai mutatják, hogy milyen gazdag, széleskörű programmal indul az új botanikai folyóirat és egyben azt is szemléltetően igazolják, hogy a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskoláról kikerült idősebb

és fiatalabb generációból egyaránt milyen számosan foglalkoznak elismert tudományos eredménnyel a botanika művelésével.

Altrichter dr., Friedrich: *Der soldatische Führer.* 3. kiad. 1942. Oldenburg i. O. Berlin. 166 l.

A most folyó példátlan méretű háború végső győzelmet célzó erőfeszítései főként három téren nyilatkoznak meg: 1. számbeli (mennyiségi) túlsúlyrajutás (hadianyagban, fegyverekben és nem kevésbé emberben); 2. a harci eszközök minőségi (és ezzel természetesen hatásosságának is a) fokozása: alaposabb kiképzés, új találmányok, a meglévők tökéletesítése stb. által; 3. a vezetésbeli fölény biztosítása.

Nem lehet vitás, hogy a győzelem kivívása, az ellenfél megsemmisítése, elsősorban a 3. feltétel megvalósulása útján érhető el. A vezetés jósága vagy gyengesége az 1. és 2. pontokban foglaltak által elérhető eredményeket döntő módon befolyásolhatja. A jó vezetés ellenben számbelileg csekély és gyengébben felszerelt hadsereg számára is biztosíthatja a sikert. A hadsereg harci ereje, ütőképessége, egységeinek katonai értéke szoros összefüggésben van a hadsereg kötelékében működő vezetők értékével.

Amikor katonai vezetőket említünk, nem szorítkozhatunk csupán a tiszti-állományhoz tartozó vezetőkre, hanem kiterjesztve a fogalmat minden olyan katonát ideértünk, aki a legénység kiképzésében és nevelésében közreműködik.

Friedrich Altrichter dr. vezérőrnagynak a katonai vezetőről írott műve iránymutatóan foglalja össze azokat a lélektani és nevelési feladatokat, amelyek helyes és szakszerű megoldása elől hivatása magaslatán álló vezető nem térhet ki. A vezetőnek arra kell törekednie, hogy hivatása erkölcsi értékeinek és gyakorlati feladatainak felelősségteljes hordozója, tudatos alakítója és meggyőződéses végrehajtója legyen. Hogy a személyi magasrendűség eme fokára emelkedhessék, végre kell hajtania az önvizsgálatot, önismeretet és az ezekre épülő önnevelést. Tévedés lenne azt gondolni, hogy a katonai életforma csak a laktanyák szűk falai közé és a gyakorlóterekre korlátozódik. Mint minden hivatás, úgy ez is áthatja az egész emberi személyiséget. Ép úgy megnyílna az egyén gondolkodásmódjában, cselekvéseiben, tudásában, mint egész magatartása és életvezetése is ennek függvényévé válik.

A katonai erények végső fokon az idealizmus gondolat- és eszmévilágából táplálkoznak. Engedelmség, fegyelem, bajtársiasság, vitéz és bátor magatartás, a haláltól sem visszarettenő áldozatkészség stb. az eszményi katona örökérvényű erényei maradnak. Akkor válnak magatartást meghatározó erényekké, ha valódi értékek szolgálatába szegődnek, illetőleg ilyenekre irányulnak. Ebből a szemszögből szemlélve, a legmagasabb erkölcsi feladat: a haza, a nép szabadságának és becsületének megtartása.

A katonai erkölcsan központi fogalma a becsület. Vele szétválaszthatatlanul összekapcsolódik a hűség fogalma. Az a csapat, amely nincs többé tekintettel az erkölcsi kötelékekre és a hűség szabta kötelezettségekre, katonai értékét elvesztette. A becsület-hűség fogalom köré csoportosulnak a vezető egyéb kardinális erényei: a kötelességérzet, igazságosság megvesztegethetetlenség stb. A katonai hivatás feltételezte erkölcsi értékeken kívül bizonyos testi, lelki, szellemi és jellemtulajdonságok megléte is szükséges ahhoz, hogy valaki a vezetés szabta sokoldalú követelménynek sikerrel megfelelhessen. Így az egészség. Beteges test a tapasztalat szerint gátlólag befolyásolja az egyén akarati megnyilvánulásait. Így a jellembeli

értékek. Fejlett akarat, amellyel együtt jár: gyors elhatározóképeség, tetterő, állhatatosság, felelősségvállalás, önuralom és önbizalom. Az igazi vezető egyéb ismertető jegyei: nagyfokú lélekjelenlét, előrelátás, a gondolatok világos megfogalmazása, fejlett kifejezésbeli készség; lelki ellenállóerő, a sikertelenségekkel szemben tanúsított lelki szilárdság (nem csügged!). Ahhoz, hogy a vezető a felsorolt tulajdonságokat tudatosan számbavehesse, azok fejlesztésén céltudatosan munkálkodhassék, önismerettel kell rendelkeznie. Az önismerettel párosult önnevelés útján küzdhetők csak le a személyiségben még megtapadt hibák és gyengeségek.

A katonai vezető tevékenységét az emberismeret egy egészen magas foka kell, hogy jellemezze. A ranglétra mennél magasabb fokán álljon, annál inkább fokozódik a helyes emberismeret követelménye. Kérdés a mondottak után, hogy milyen szempontok szolgálhatnak a megítélés alapjául: 1. a jellem morális természetének a felismerése (az érzület állandósága, életfelfogás és életvezetés, megbízhatóság, kötelességtudat, hallgatás stb.); 2. akaraterő; a vezető tulajdonképpen nem csinál mást, mint akaratának fensőbbisége által követésre kényszerít; 3. az alárendelt szellemi természetének megállapítása. Értékmérő e tekintetben: a gondolkodóképeség fejlettsége, lélekjelenlét, ítélőképeség és elhatározóerő; 4. temperamentum; 5. az érzelmi élet fejlettsége: az egyén érzelmi beállítódása nemcsak émbertársaihoz való viszonyát határozza meg, hanem egyáltalán a környezettel szemben elfoglalt magatartását is; 6. a katonai dolgok iránt megnyilvánuló hajlam.

A könyv második részét csaknem maradéktalanul a vezető és vezetőket közötti pedagógiai kapcsolatok fejtegetése tölti ki. Az alárendeltekkel való eredményes bánásmód előfeltétele, hogy a vezető bizonyos jellemtulajdonságok birtokában oly módon tevékenykedjék, hogy bizalmat, szeretetet és megbecsülést szerezzen magának. Olykor csekélységeknek látszó dolgok elegendők ahhoz, hogy az alárendelt vezetőjébe vetett bizalma megínogjék, vagy pedig a csapat egységes szellemében töresek keletkezzenek. Különösképpen figyelmet érdemelnek a fentmondottakkal kapcsolatban az esetleg felmerülő vallási kérdések elfogulatlan kezelése. A lakotya falain belül felekezeti kérdések felvetésének nem lehet helye. Az egyének megítélésénél sem azok felekezeti hovatartozása a döntő motívum, hanem a jellem, az érzület és a teljesítmény.

Szabadságolás. Nagyvonalú és jószándéktól sugallt szabadságolási rend rendkívül fokozhatja a szolgálatban talált örömet és a csapat hangulatát. Önkény és szeszély kikapcsolandók. A „te”-gező megszólítás. Alapvető hiba az alárendeltekkel való bánásnak ez a formája. Teljesen téves következtetés eredménye, hogy a katonára kellemesen hat, ha a patriarchálisan bizalmas „te” megszólítást használjuk. A szerző nézete szerint ez nem egyéb rossz szokásnál s mint ilyen, a fegyelmetlenség jele. Az üdvözlés nem csupán a megbecsülés, az összetartozás és bajtársiasság kifejezője, hanem, magasabb etikai eikről tekintve, a köszönés módjában a nemzet fegyveres akaratának az eszméje testesül meg. Éppen ezért a tisztelgés helyes és feszes végrehajtása, valamint az előljáró által való hasonló viszonzása, a nemzet fegyveres akaratának a fokmérője. A ruha szintén az együvértartozás szimbóluma. Rosszul elkészített, túlzottan foltozott és nem testhezillő ruha oka lehet a katonai szellem hanyatlásának. Más, jobban öltöztetett alakulatokkal szemben pedig az alacsonyrendűségi érzést válthatja ki az egyénben. A ruházat a fegyelemre nevelés egyik hatásos eszköze. Pártok feletti beállítódás. A vezető minden alárendeltjét hasonló érzelmi beállítódással kezelje. Tárgyilagosságát

akkor biztosíthatja, ha az emberek megítélésénél egyedül azok személyes értéke és katonai alkalmassága vezetik.

Igen figyelemreméltóak a katonai vezető pszichológiai képzésére vonatkozó gondolatok. Vezetés és nevelés a tengely, amelyen — a formális katonai kiképzésen kívül — a tiszt tevékenysége alapszik. Vezetni és nevelni azonban az képes, aki az emberek lelkére hatással tud lenni. Ez a követelmény csak akkor valósítható meg, ha a lelki élet törvényszerűségei és az emberi szellem fejlődésének menete tisztán áll előttünk. Az elmúlt világháború úgy az egyént, mint a közösségi lelket alapjaiban rendítette meg, amelynek végső lecsapódásai a küzdelmeket lezáró forradalmakban robbantak ki. E véres valóság érlelte meg a felsőbb vezetésben a belátást, hogy a lelki élet jelenségeivel és a néplelek törvényszerű fejlődésével már a békeévek katonai kiképzése során számot kell vetni. Minden tisztánlátó vezető előtt világosnak kell lenni annak a felismerésnek, hogy a háború utáni időkben sor alá állított legénység belső magatartása lényegesen eltér a háború előttiétől. Éberebb és öntudatosabb lett. Személyi értékadata erősödött. Ítéletalkotó és ezzel kapcsolatos kritikai hajlama lényegesen növekedett.

A katonai intézetekben tantárgyként kezelt pszichológia oktatása ne a száraz absztrakciók és lélektelen tudományos fogalomalkotás mesgyéjén haladjon. Az élet valóságához, az embervezetés gyakorlati követelményeihez igazodó és a mai háborús szükségletek rendkívüliségére tekintő oktatást kell meghonosítani.

A továbbiak során ismerteti a szerző azokat a háború által keletkezett sűrűlódási felületeket, amelyek a hadsereg-gépezet és a vezetés közé tolulhatnak, elhatározások és rendszabályok végrehajtását akadályozhatják, célok elérését lehetetlenné tehetik. Hogyan kell e többnyire végzettszerűen és váratlanul fellépő jelenségek leküzdésére a vezetőt kiképezni? Felelet: az ilyen előre nem látható jelenségek valószínű fellépésére belsőleg kell beállítani. Az akarat edzése pedig azt célozza, hogy bármilyen erkölcsi megrendülést úgy magában, mint alárendeltjeiben képes legyen legyőzni és a helyzet fölé kerekedjék.

A mű harmadik része a vezető működési körét tárgyalja: fegyelemre nevelés; parancsok, utasítások; a közösségi érzések jelentősége és ápolása (fejlesztése); a közösségi életben fellépő zavarok és azok kiegyenlítése stb.

A kiváló katonai szakíró gondolatokban gazdag munkája újabb bizonyítéka annak a mindinkább erősödő meggyőződésnek, hogy az új alapokat kereső nemzetnevelés a hősi, az eszményi felé tekintő katonai élet-ideáltól értékes és megtermékenyítő ösztönzéseket kaphat. A katonásított nemzetfogalomban a polgár és katona nem lehet két egymással ellentétben álló tényező. A nemzet egyetlen cél felé lendülő akaratát minden olyan törekvés gyengíti, amely bármily módon ellentéteket támaszt ember és ember között. Különösen háborús viszonyokra alkalmazva hatványozottan érvényes a fenti megállapítás. Azok az erkölcsi törvények, amelyek a honvédelmi gondolat mélyén nyugosznak, a nemzet örök érvényű értékei maradnak. Ezért tartjuk alkalmasnak arra, hogy belőlük a hősi, az eszményi felé tekintő katonás nemzetnevelés kisarjadjon.

Dr. Tóth B. Zoltán.

H I R E K.

A közelebbi és távolabbi multban a szerkesztő több kartarsnak könyveket adott azzal a kéréssel, hogy azokról ismertetést vagy bírálatot írjanak. Sok ilyen ismertetés a mai napig sem íródott meg. A szerkesztő kéri, hogy legalább azok a kartársak írják meg és küldjék be a többnyire önként vállalt könyvismertetéseket, akik az ismertetésre adott könyveket már két, sőt több év óta tanulmányozták. — Örömmel jelentjük, hogy a „Tanítóképző Tanárok Könyvtára” megindult. Első kötete *Eszményi gyakorlatiasság a tanítóképzésben* címen már elhagyta a sajtót. Belőle egy-egy példányt minden intézet számára megküldöttünk. Egyesületünk elnöksége felkéri az igazgató urakat, karolják fel új vállalkozásunkat s annak első kötetét fogadják el a tanári könyvtárak számára s az érte járó 5 pengőt a csatolt befizető-lapon tegyék postára. Egyesületünk vállalkozása célját azonban csak úgy éri el, ha az igazgató urak, egy-egy példány átvételével meg nem elégedve, mindent megtesznek az első kötetnek minél szélesebb körben való terjesztése érdekében.

Kormányzói elismerés. — Magyarország Kormányzója a közokt. miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Haáz Ferenc Rezső* székelyudvarhelyi ref. tanítónőképző-int. tanárnak a székely népművészet fejlesztése terén szerzett érdemeiért elismerése tudtul adassék.

Címadományozás. — Magyarország Kormányzója a közokt. miniszter előterjesztésére *Kovács Ernő* ny. pápai áll. tanítóképző-int. tanárnak nyugalmabvonulása alkalmából a tanítóképző-int. igazgatói címet adományozta.

Kinevezés. — A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére vitéz *Rozsnoky Antal* kisdudóvásügyi felügyelőt a VI. fiz. osztályba kinevezte. — A közokt. miniszter *Szegedi László* pápai és dr. *Vargha Károly* Lajos bajai áll. tanítóképző-intézeti helyettes tanárokat áll. tanítóképző-intézeti rendes tanárokká kinevezte (92.056—1943. VI—3.).

Előléptetés. — A közokt. miniszter *Iberer Gézané Popovits Olga* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézeti tanárt és v. *Komárnoky Gyula* c. igazgatót, bpesti áll. kisdudóvónőképző-intézeti tanárt a VI. fiz. osztály 3. fokozatába léptette elő.

Új egyetemi magántanár a tanítóképzői tanárság köréből. — A közokt. miniszter dr. *Bíró Béla* kolozsvári áll. tanítóképző-int. tanárnak a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsész-, nyelv- és történettud. karán *Erdély művészetének története* tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és őt ebben a minőségében megerősítette.

Doktorátust tett tanár. — *Szegedi László*, a pápai áll. tanítóképző-intézet tanára 1942. dec. 6-án bölcsészdoktori szigorlatot tett a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen a neveléslélektanból. általános neveléstudományból és filozófiából. Doktori értekezésének címe *Az egyéniség elve a nevelésben*.

Hírek katonai szolgálatot teljesítő tanárokról. — *Lóky Károly* és *Bársony Sándor* nyiregyházi áll. tanítóképző-int. tanárok 3 hónapos póttartalékos zászlósi tanfolyamon vettek részt Kassán. — *Kalocsai Antal* székelykeresztúri áll. tanítóképző-int. tanár és *Arató Béla* gyakorlóisk. tanító a harctéren teljesítenek szolgálatot. Kalocsai A. hadnagy, Arató B. pedig zászlóssá lépett elő.

Jogmegadás. — A közokt. miniszter a bajai rk. leánylíceum és tanítónőképző-intézet liceumi és tanítóképző-intézeti osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és a tanítóképesítő vizsgálat megtartásának jogát véglegesen, a coproni m. kir. „Zrínyi Ilona” honvédtiszti leánynevelő-intézet leányliceuma I—IV. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának és az érettségi vizsgálat tartásának jogát az 1942/43. tanévre megadta.

A budapestvidéki tankerület új főigazgatója. — A Kemenes Illés elhalálozásával megüresedett tanker. kir. főigazgatói állásra Magyarország Kormányzója a közokt. miniszter előterjesztésére Fodor Ferenc egyetemi nyilv. rendkívüli tanári címmel és jelleggel felruházott pécsi tanker. kir. főigazgatót nevezte ki.

Személyi hírek, előadások. — Horváth B. Kristóf szegedi kir. kat. tanítóképző-int. tanár *De La Salle-Füzetek* címen De La Salle emlékére és életművének ápolására füzetes vállalatot indított. Az ő tollából jelent meg a vállalat első füzeté: *A tanítók védőszentje.* — Garamvölgyi Ervin Tibor, a bpesti áll. tanítóképző testnevelési tanára *Szovjetországosi tapasztalataim* címen Egyesületünk rendkívüli tagértekezletén előadást akart tartani. Váratlanul történt bevonulása miatt előadása későbbre marad. — Aradvári Béla igazgató a nyiregyházi népfőiskolán előadást tartott az újságírástól és fogalmazásra tanította a hallgatókat. — Szi János nyiregyházi áll. tanítóképző-int. gyakorlóisk. tanító a szabolcsvármegyei iskola-felügyelők értekezletén *A gyakorlati oktatás elmélyítése és A magyarra nevelés kérdései* címen tartott előadásokat. — Bársony Sándor nyiregyházi áll. tanítóképző-int. tanárt a felsőbb hatóság a szatmárnémeti tankerületben tanulmányi felügyelői tiszttel bízta meg. — Undi Mária VII. ker. áll. tanítónőképző-int. tanár, akinek a népművészet népszerűsítése terén kifejtett nagyértékű tevékenységét és *Magyar Kincsesláda* című sorozatos kiadványát nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is ismerik, a szerb megszállás alól felszabadult Drávaszögnek és környékének népi himzőművészetét dolgozta fel. Ezt tartalmazza a *Magyar Kincsesláda* VI—VII. füzeteképp *Drávaszögi fejkötőhímzés* címen most megjelent munkája. Elsőül hozza a drávaszögi fejkötőhímzés őseredeti példait 46 lapon. 30 mintával, 620 magyarázó rajzzal és szöveggel. A közokt. miniszter ezt a füzetet is, mint az előzőket, iskolai használatra segédkönyvvül engedélyezte. A füzet fekete alapon fehérrel himzett mintái mindenfokú iskola rajz- és kézimunkaoktatásában felhasználhatók. A *Magyar Kincsesláda* VI—VII. kettős füzeté 12 pengőért a szerzőnél (XI., Horthy Miklós-út 126.) megrendelhető. — Dr. Bálint Sándor egyetemi magántanár, a szegedi kir. kat. tanítóképző-intézet tanára Bpest II-ön febr. 15-én *Délmagyarországi bulgárok* címen rádióelőadást tartott. — Kovács Dezső, a sárospataki ref. tanítóképző-intézet ny. igazgatója *Népiszkolai dalgyűjtemény*-ét második kiadásban adta ki. A gyűjtemény 86 dalt tartalmaz művészi harmóniumkísérettel. Megrendelhető a szerzőnél Sárospatakon. — A muraközi tanítószög számára Csáktornyan rendezett pedagógiai szemináriumon Barabás Győző gyakorlóisk. tanító a történelem köréből (A tatárjárás) bemutató tanítást tartott. — Kiskunfélegyházán a Petőfi Daloskör febr. 20-án a hadbavonultak hozzártatózóinak támogatására hangversenyt rendezett. A hangversenyen a leventezenekar Hegyi József gyakorlóisk. tanító vezényletével zeneszámokat, a vegyeskar pedig Szamosfalvi Imre gyakorlóisk. tanító vezetésével népdalokat adott elő. — Dr. Tóth B. Zoltán, a bécsi Collegium Hungaricum tagja 1943. február 9-én a bécsi Tudományegyetem Lélektani Intézetében *Der Ausdruck, als psychologisches Problem* címen felolvasást tar-

tott. Február 14-én a Collegium Hungaricum munkásifjúsági csoportja kultúrdélutánján *A leventemozgalom múltja és jelene* c. előadásában ismertette a Bécsi Magyar Kolónia ifjúsága előtt a mozgalom eszme-, társadalom- és nemzetformáló erejét, valamint az ezekből következő még megoldásra váró feladatokat.

Irodalmi szemle. — Váradi József: *Széchenyi és a magyar nevelés* (Magyar Paedagogia, 51. évf. 1—3. sz.) — Jankovits Miklós: *Új tantervet kapott a népiskola* (U. o.) — Somogyi Béla: *A tanítói egység* (Evangélikus Népiskola, 49. évf. 2. sz.) — Peskó Zoltán: *A 60 éves Kodály Zoltán* (U. o.) — vitéz Komárnoky Gyula: *Kik hazánk legrégebb szociális munkásai?* (Kisdednevelés, 68. évf. 2. sz.) — Plavits M. Fremiota: *A szorgalom lélektana* (Néptanítók Lapja, 76. évf. 3. sz.) — Gergely Ilona: *A Balaton vidéke*. Tanítási tervezet. (U. o.) — Szalatsy Richárd: *Egy helyesírási vezérfonatról* (Nógrádi Kultúra, 1943. évf. 2. sz.) — Dr. Garai József: *Az újabb lélektani felfogások didaktikai következményei* (Néptanítók Lapja, 76. évf. 4. sz.).

Februári tagértekezlet. — Egyesületünk febr. 15-én a IV. ker. rk. tanítónőképző-intézetben tartotta ötödik tagértekezletét. Az értekezleten igen sokan jelentek meg. A tulajdonképeni tárgyrend előtt v. *Fraknóy József* kir. főigazgató átadta a január elején kitüntetett, kinevezett és előléptetett budapesti kartársak kitüntetési és kinevezési okiratait. Beszédében kifejtette a kitüntetés milyebb jelentőségét s azt a szerepét, melyet a közösségi élet előrelendítésében kétségtelenül betölt. Minden kitüntetett-hez és előlépőhöz volt néhány személyhez szóló, méltató s a kinevezettekhez néhány buzdító szava. A tagértekezleten aztán dr. *Vincze Sándor* áll. óvónőképző-int. tanár *Az ifjúsági önképzőkör néhány időszerű kérdése* című értekezletét olvasta fel. Felolvasásának értékes és érdekes voltát bizonyította az, hogy sokan és nagy alapossággal szólottak hozzá.

Intézeti hírek. — A Budapesti Általános Érseki Helytartóhivatal febr. 2-án „A gyermekért” című, a Rádióban megtartott hangversenyén a nagyváradi rk. óvónőképző-intézet énekkara *Csiky Gyuláné* zenetanár vezetésével Kodály Pünkösdlő c. szerzeményét adta elő. — A székelykeresztúri áll. tanítóképző-intézet és gyakorló népiskola ifjúsága és tanári testülete a hadbavonultak hozzátartozóinak támogatására 144 P 48 fillért adakozott. A nemzetvédelmi minisztérium Nemzetpolitikai Szolgálat 1943. évi február 6-án a székelykeresztúri társadalmi egyesületek meghívására irodalmi estet rendezett. Ez alkalommal a műsoron az intézet gyöngyösbokrétája is szép sikerrel szerepelt. Székely lélek dalban és táncban címmel előadták Kriza Vadrózsáiból a Legénycsalogató, Mondj uradnak engem és Jól van komám c. népköltési termékeket, továbbá pompás csürdöngülő táncot jártak székely népviseletben. Az ifjúsági Eötvös-önképzőkör népművelési szakosztálya újabban is igen változatos tárgysorozattal népművelési estet tartott vasárnaponként Kisgalambfalván, Nagykadácsban, Bertfalván és Bögözön. *Takács Béla* igazgató az iskolánkívüli népművelés keretében a Kaszinóban *A székely nép szállásterülete a Kárpátok medencéiben és völgyeiben* címmel tartott előadást. A gazdakörben *Simó László* *A szén-sav jelentősége a természetben és az egészséges életben* címmel, *Kiss Zsigmond* pedig a székelykapuról tartott jól sikerült előadást. Előadásához a tanítóképző-intézet tanulói művészi kivitelű székelykapu-modelleket faragtak és mutattak be. — A nyiregyházi áll. tanítóképző önképzőköre dec. 19-én az ifjúság, dec. 20-án a nagyközönség számára kultúrdélután rendezett. Ebből az alkalomból az ifjúsági Diákkaptár a növendékek készítményeit, játékaikat, karácsonyi díszeit, ajándéktárgyait karácsonyi vásár ke-

retében mutatta be. A második kultúrdélutánon ünnepelte az önképzőkör 25 éves fennállását. Az ifjúság önképzésén kívül kiválóan értékes volt az önképzőkörnek a szabolcsi falvakban és tanyákon végzett népművelő munkássága. A kultúrdélután keretében ünnepelték *Aradvári* Béla igazgatótanárelnököt is, aki az önképzőkört 1917 novemberében megalakította és 25 éven keresztül példás buzgalommal és kivételes eredménnyel vezette. A város közönsége és a Bessenyei Társaság nevében *Szohor* Pál polgármester köszöntötte *Aradvári* Béla igazgatót. A népművelés terén kifejtett munkájáért *Jákváry* Kálmán népművelési titkár mondott köszönetet.

Tanítóképző-intézetek a Németbirodalomban az 1942. évben. — A Németbirodalomban az 1942. évben 208 tanító- és tanítónőképző-intézet működött. Ebből tanítóképző-intézet volt 116, tanítónőképző pedig 92. A tanítóképzők közül 17 azonban nemcsak tanítókat, de tanítóneket is képezett. Az intézetek megoszlása az egyes országok szerint a következő. A régi birodalomban működött (zárójel nélkül a fiú-, zárójelben a nőképzők számát adjuk): Poroszországban 53, (57); Bajorországban 8, (7); Szászországban 6, (4); Württembergben 3, (1); Badenben 3, (1); Thüringiában 3; Hessenben 2; Mecklenburgban 1, (1); Braunschweigban 3, (1); Oldenburgban 1, (1); Anhaltban 1, (1); Bremenben (1). A tanítóképzők száma tehát 84, a tanítónőképzőké 75. A birodalmi kerületekben (Reichsgau) működött: Wienben 2, (3); Niederdonauban 3, (1); Oberdonauban 2; Steiermarkban 3, (1); Karintiában 1; Salzburgban 1, (1); Tirol- és Vorarlbergben 2, (1); Sudetengauban 9, (1); Danzig-Westpreussben 2, (2); Warthegauban 5, (6); Hamburgban 1, (1); Westmarkban 1. Fiúképző 32, nőképző 17. (Internationale Zeitschrift für Erziehung, XI. évf. 313. 1.) Dr. L. Gy.

A nevelő lelki függetlensége. — Ilyen címen tartott székfoglaló előadást a Magyar Paedagógiai Társaságban *Bassola* Zoltán kultuszminisztériumi osztálytanácsos. Előadása most jelent meg a társaság folyóiratában. Szellemes tanulmányában a függetlenség fogalmából indul ki. Megkülönböztet anyagi és lelki függetlenséget. De akár anyagi, akár lelki szempontból is csak viszonylagosan lehet független az ember. Viszonylagosan a maga erejére támaszkodót mondhatjuk anyagiilag függetlennek, azt, akinél az igények és kielégítésük közt egyensúly van. A lelki függetlenség ennél sokkal bonyolultabb. A lelki élet jelenségei ugyanis az értelem, az érzelem és az akarat körére különülnek. Értelmileg az független, aki önálló ítéletalkotásra képes. Mástól készen semmit át nem vesz. Felülvizsgálás nélkül semmit el nem fogad csak azért, mert valamely tekintély azt fémjelezte. A maga lábán jár; van véleménye. Az érzelmi függetlenség pedig abban áll, hogy az ember az általa helyesnek ismert és maga elé tűzött céltől semmiféle érzelem által magát letériteni nem engedi. De ebből következik az is, hogy a lelki függetlenségre törekvő emberben legerősebbnek az akaratnak kell lennie. A független ember aktív. Amit jónak vél, megvalósítja. Sehol sem oly döntő fontosságú a lelki függetlenség, mint a tanítói, tanári pályán. A nevelő lelki függetlensége feltételeinek gondos tárgyalása után helyesen és bátran mutat rá *Bassola* Zoltán, hogy a nevelő lelki függetlensége nem lehet mentes az anyagi vonatkozásoktól. Az anyagi gondoktól gúzsba kötött tanító, tanár nem lehet független. Ezért a nevelőket meg kell szabadítani a legsúlyosabb anyagi gondoktól. Mindenképen segíteni kell rajtuk, mert a mostani megpróbáltatás után jövő jobb korszakban is sorsdöntő szerep vár a független lelkű magyar nevelőkre!

Tisztújítás, tagválasztás a Magyar Paedagógiai Társaságban. — Alapítási 50. évfordulója alkalmából február 20-án gazdag tárgysorozattal ünnepi nagygyűlést tartott a Magyar Paedagógiai Társaság. A nagygyű-

lés keretében történt meg a tisztújítás is. Elnökké egyhangúlag újból dr. *Prohászka* Lajos egyetemi tanárt választották. A titkár-szerkesztő, jegyző és pénztáros személyében sem történt változás. Változást jelent v. *Fraknóy* József tanker. kir. főigazgatónak alelnökké, *Váradi* József tanügyi főtanácsosnak ellenőrré és dr. *Jankovits* Miklós tanítóképzői tanárnak könyvtárossá történt megválasztása. A tiszteleti tagok sorába a nagygyűlés többek közt megválasztotta *Imre* Sándor egyetemi tanárt, *Katonáné Thuránszky* Irén ny. tanítónőképző-int. igazgatót, aki még a Társaság alapításában vett részt és *Balassa* Brunó közokt. miniszteri osztályfőnököt. Az elnök javaslatára 11 rendes tagot is választott a nagygyűlés. Kartársaink közül a megválasztottak közt van *Bartók* Miklós debreceni ref. tanítóképző-int. tanár és *Domokos* Péter Pál kolozsvári áll. tanítóképző-int. igazgató.

A közösségi nevelés problémái. — Ilyen címen a Magyar Gyermektanulmányi Társaság az áll. Madách Imre gimnáziumban (VII., Barcsay-u. 5.) előadássorozatot indított. Az előadássorozatból még hátra vannak a következő előadások: márc. 4-én 5—6-ig dr. *Jankovits* Miklós: Iskolai nevelésügyi állapotrajzok ismertetése, 6—7-ig dr. *Szombatfalvy* György: Az iskolák hivatása a vezetők kiválasztásában; márc. 11-én 6—7-ig dr. *Brisits* Frigyes: A fővárosi gyermek a közösségi érzés szempontjából; márc. 18-án 5—6-ig dr. *Boda* István: Magyar személyiség — magyar közösség, 6—7-ig *Domokos* Lászlóné: Típusok az osztályközösségekben; márc. 25-én 5—6-ig dr. *Noszlopi* László: Különböző jellemek szerepe a társadalomban; 6—7-ig *Tamás* Viktor: A vallásérkölcsei nevelés mint a társadalmi nevelés alapja; április 1-én 5—6-ig dr. *Szokolay* Leó: Szociálpolitika és a gyermek, 6—7-ig dr. *Imre* Sándor: A nemzeti egység mint nevelési feladat; ápr. 8-án 5—7-ig v. *Fraknóy* József: Az iskolai nevelőmunka lehetőségei a közösségi nevelés szempontjából.

Pályázati hirdetés. — Az Országos Magyar Alkohollelenez Egyesület az 1942/43-ki tanévre a tanulóifjúság számára irodalmi pályázatot hirdet. A dolgozat tétele: Az alkoholizmussal járó zavarok. A pályaműveket 1943. április 15-ig Klotildligetre *Fodor* Árpád címére kell elküldeni. Az első pályadíjat, a húsz pengős „Dr. Szöcs Elek emlékdíjat” csak budai, lehetőleg I. kerületi közép- vagy középfokú iskolai tanuló nyerheti el. A második 10 pengős és a harmadik 5 pengős díjat, valamint a jutalmakat más tanulók is megkaphatják. A pályázó írja alá nevét és jelezze lakását, iskoláját és osztályát.

Hibaigazítás. — Folyóiratunk előző számában mosolyt keltő sajtóhiba csúszott be. A tanítók nevelői minőségben való alkalmazásáról szóló hírünk vastagbetűs címe *irodalmi* teendőkről szól irodaiak helyett. A hír szövegéből egyébként ez világosan kiténik. — Dr. *Barcsai* Tibor a pápai áll. tanítóképző-intézet tanára s nem a bajai intézeté, mint előző számunkban tévesen közöltük.

Neveléstudományi előadások egyetemeken az 1942—43. iskolai év II. felében. 1. A budapesti egyetemen *Kornis* Gyula: A tudományok rendszere (heti 2 óra); br. *Brandenstein* Béla: A lelki élet felépülése (2), A művészet a kultúra életében (3), Lélektani prozeminárium (1); *Prohászka* Lajos: Iskola és társadalom (2), Az ókori nevelés története (2), Pedagógiai szeminárium: újabb didaktikai irodalom (2); *Freyer* János: A falú szociológiája (1); *Dékány* István: A közösség elmélete (4); *Somogyi* József: A közösségi etika egyes problémái (1); *Noszlopi* László: Az akarat pszichológiája (1); *Loczka* Alajos: A közoktatás szervezete (2); H. *Schiller* Pál: Lélektan (2), Lélektani kísérletek (1), Állatlélektan (1), Lélektani kutatások (1); gr. *Révay* József: Etika az újkorban (1); *Schwartz* Elemér:

Német néprajz: a nép olvasmányai (1); *Mády* Zoltán: A népi társadalom-kutatás főirányai (2), Az Alföld társadalomrajza (1); *Kiss* Sándor: Isten igazsága és korunk ifjúsága (vallásos tárgyú előadások a ref. ifjúságnak. 1 ó.). *Gábrriel* Asztrik: A középkori párizsi diákélet magyar vonatkozásai (2); *Kempelen* Attila: Bevezetés az ifjúságtudományba, II. r.: a serdülő és felserdült kor gyakorlati lélektana (tanárképző előadás, 2 ó.). — 2. *A műegyetemen* *Imre* Sándor: Neveléstan, II. r.: értelmi nevelés (2), Nevelésügyi megbeszélések, gyakorlati szeminárium (2), Nevelésügyi szeminárium: gyakorlatok a gazdasági szakoktatás köréből (2); *Kósa* Kálmán: Vallás-és közoktatásügyi igazgatási jog (2); *Oravecz* Károly: A számtan tanítása (1); *Szakáll* Zsigmond: Bevezetés a gazdasági földrajz didaktikájába (1); *Csiki* László: A mezőgazdasági szakoktatás története (2); *Horn* József: A közgazdaságtan tanítása (1); *K. Vargha* Sándor: Lélektan (2); *Nagy* Sándor Kálmán: Gazdasági szakoktatásunk szervezete (2); *Boda* István: A vállalkozó-nevelés lélektana (2). — 3. *A debreceni* egyetem ref. hittudományi karán *Makkai* Sándor: A nevelés története a XVII. századtól napjainkig (2); *Czeglédy* Sándor: Katechetika (2); a bölcsészeti karon *Tankó* Béla: Lélektan (2); *Karácsony* Sándor: Didaktika (3), A herbartianusok (2), Pedagógiai enciklopédia (1), ugyanaz külön a ruszin hallgatóságnak (1); *Kondor* Imre: A lélektani világkép alakulása az újkorban (2); *Balogh* Béla: Örökléstan (2), Eugenika, kül. tekintettel a magyarságra (1). — 4. *A kolozsvári* egyetemen *Bartók* György: Filozófiai erkölcsstan (4); *Várkonyi* Hildebrand: A gyermekkor lelki egészségtana (folytatás, 4); Módszertani kérdések (1), Neveléslelektani gyakorlatok (2), Didaktikai kérdések (2); *Biró* Vencel: A történeti ismeretek közlésének módszerei (1); *Gyulai* Zoltán: A kísérleti fizika középiskolai tanításának módszere (2), *Csik* Lajos: Általános örökléstan, II. r. (2), Fajegészségtan (2); *Prinz* Gyula: A földrajzi szemléltetés módszere (2). — 5. *A pécsi* egyetem ev. hittudományi karán (Sopronban) *Jánossy* Lajos és *Budaker* Oszkár: Katechetikai gyakorlatok (1-1 óra); br. *Podmaniczky* Pál: Keresztyén neveléstudomány, II. r.: A nevelés és oktatás elmélete (3), Mai keresztyén pedagógusok (szeminárium, 1), Általános valláslelektan (1); a jogi karon *Barankay* Lajos: A nemzet-etika rendszere (2), a szociális tanfolyamon *Oriás* Nándor: Nevelés, nevelésügy, népművelés (2), Nevelésügyi és népművelésügyi szeminárium és gyakorlat (1); *Fenyvessy* Béla: Anya-, csecsemő-, gyermek- és ifjúságvédelem (2). — 6. *A szegedi* egyetemen *Halasy-Nagy* József: A lelki élet (4); *Mester* János: Középkori nevelés (2), Nevelő oktatás (2), Tanítói etika, III. r. (1), Szemináriumi gyakorlatok (1); *Saad* Ferenc: Henvédelmi nevelés (1); *Bognár* Cecil: A lélektani kutatás módszerei (2), Lélektan (2), Lélektani gyakorlatok (2); *Csinády* Jenő: Munkafiziológia (2).

Nyugtázást a következő számban hozunk. — Lapzárta mindenkor a hónap 15-én van. Lehetőleg géppel írt cikkeket kérünk.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.